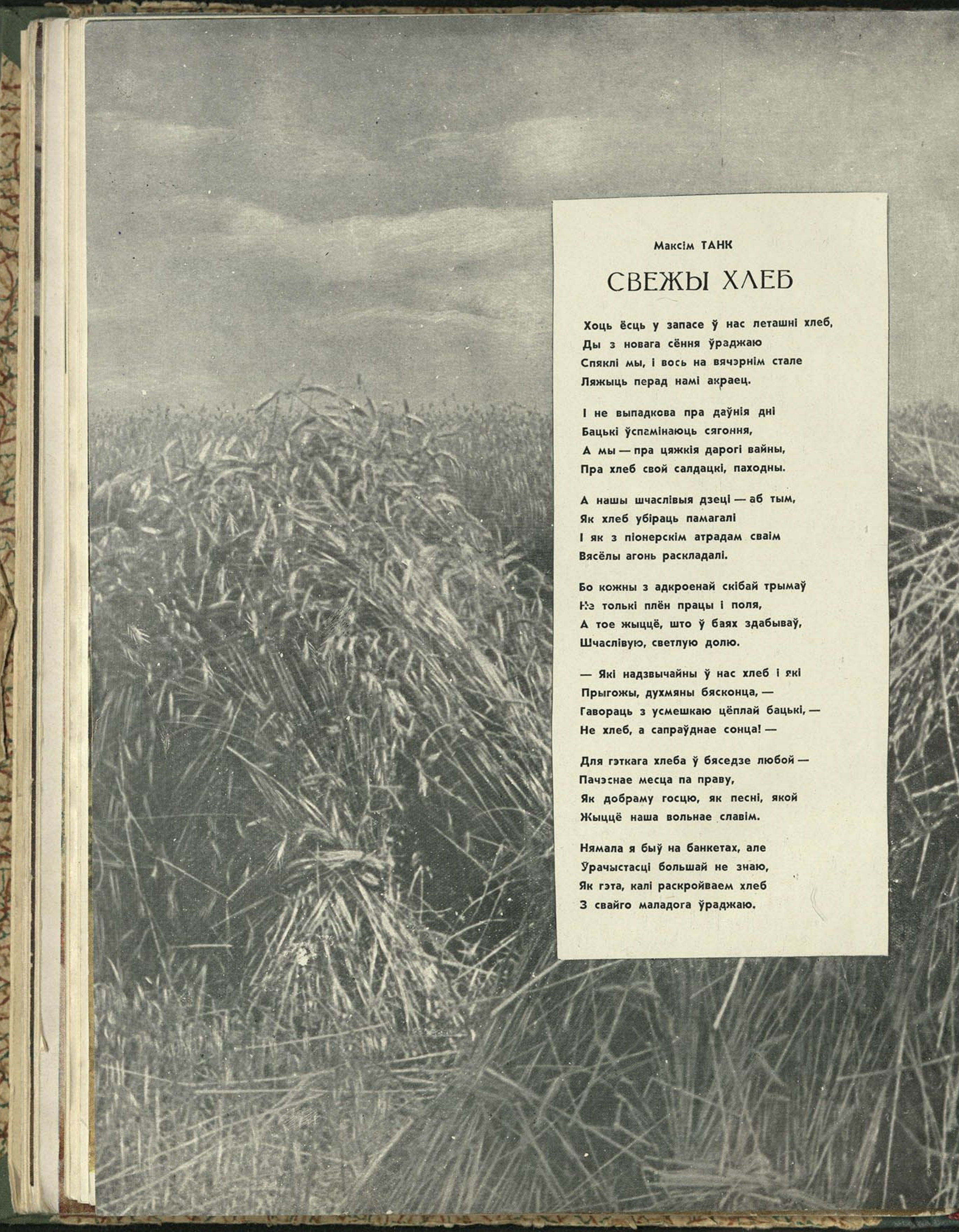

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЙ
ЭКЗЕМПЛЯР

МОРОЖЕНОЕ
МИНСКОГО МОЛОЧНОГО КОМБИНАТА

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№7 ЛІПЕНЬ 1954

Максім ТАНК

СВЕЖЫ ХЛЕБ

Хоць ёсць у запасе ў нас леташні хлеб,
Ды з новага сёння ўраджаю
Спяклі мы, і вось на вячэрнім стале
Ляжыць перад намі акраец.

І не выпадкова пра даўнія дні
Бацькі ўспамінаюць сягоння,
А мы — пра цяжкія дарогі вайны,
Пра хлеб свой салдацкі, паходны.

А нашы шчаслівыя дзеці — аб тым,
Як хлеб убіраць памагалі
І як з піонерскім атрадам сваім
Вясёлы агонь раскладалі.

Бо кожны з адкрытай скібай трымаў
Не толькі плён працы і поля,
А тое жыццё, што ў баях здабываў,
Шчаслівую, светлую долю.

— Які надзвычайны ў нас хлеб і які
Прыгожы, духмяны бясконца, —
Гавораць з усмешкаю цёплай бацькі, —
Не хлеб, а сапраўднае сонца! —

Для гэтакага хлеба ў бяседзе любой —
Пачэснае месца па праву,
Як добраму госцю, як песні, якой
Жыццё наша вольнае славім.

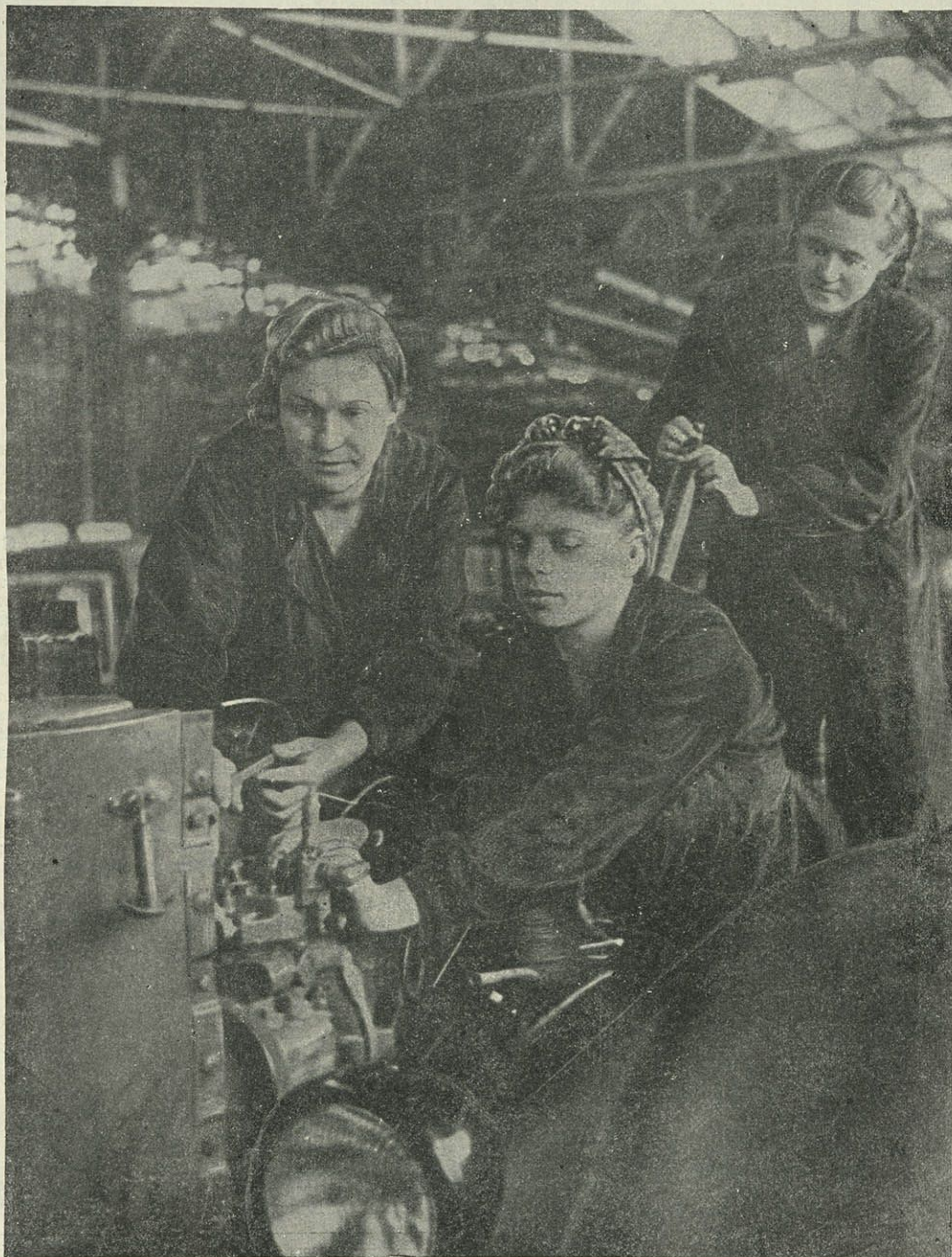
Нямала я быў на банкетах, але
Урачыстасці большай не знаю,
Як гэта, калі раскрываем хлеб
З свайго маладога ўраджаю.

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!
ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ
Т Р Ы Ц Ц А Т Ы

№ 7
ЛІПЕНЬ 1954

Государственная
БИБЛИОТЕКА
СССР
им. В. И. Ленина

5031
17-55
8035

Кожны дзень з галоўнага зборачнага канвеера Мінскага аўтазавода сходзяць магутныя 3—5 тонныя аўтамабілі. Вялікай славай на заводзе карыстаецца брыгада электрамонтажніц. На здымку (злева направа): слесар-зборшчык канвеера Вольга Шыманская, слесар-электрык Алена Трубчык і слесар-электрык Соф'я Мазур. Яны выконваюць дзённыя нормы на 190—200 прац. Фото Г. Ткачэнкаі.

Квітней, Беларусь!

Аляксандра УС

ЩЕПЛАЯ летняя раніца. Сонца шчодро сагравае зямлю. На цэнтральнай алеі цяністага парку збіраюцца школьнікі. Галоўкі дзяўчынак расквечаны рознакаляровымі бантамі. На бялуткіх кофточках акуратна павязаны піонерскія галштукі. Наперадзе з важным выглядам занялі свае пазіцыі гарніст і барабаншчык.

Гукі аркестра разліваюцца па парку, гучаць па ўсім горадзе, плывуць за яго межы. Сёння ў школьнікаў святочны дзень. Закончыўся навучальны год. Прышоў час заслужанага адпачынку.

Стройнымі калонамі па шырокай магістралі крочаць дзеці. Сотні людзей запавольваюць крок, спыняюцца. Вочы іх свецяцца глыбокай радасцю. Я таксама ўліваюся ў агульны паток. Пачуццё незвычайнага хараства запаўняе сэрца. Увагу маю прыцягвае невысокая зграбная жанчына.

— Глядзіце, глядзіце, — звяртаючыся да мяне, яна працягвае руку наперад. — Вось ён, мой хлопчык.

Праўда, я так і не змагла адрозніць яго ад іншых. А маці, відаць, вельмі хацелася, каб я палюбавалася на яе сына. З вачэй усхваляванай жанчыны пакаціліся буйныя, як гарох, слёзы. І мне захацелася даведацца, што іх выклікала.

Аказваецца, бесклапотны і радасны твар хлопчыка, яго сяброў і сябровак да слёз расчулілі жанчыну. Успомніўся ёй чэрвень 1941 года. Той дзень, калі на ўзбочыне Магілёўскага шасэ нарадзіўся яе сын. У той грозны час не марыла, што выгадуе малага.

Прывабна і хораша. Гучаць духавыя аркестры, славіць залатую пару дзяцінства, маладыя нашы парасткі, нашу будучыню.

А вакол кіпіць напружаная праца. Кветкаводы ў парку высаджваюць кветкі. Будаўнікі ўздымаюць шматпавярховыя гмахі. Дымяць трубы фабрык і заводаў. Рабочыя перавыконваюць нормы.

У адзінае парыванне, як маленькія ручаі ў вялікую раку, зліваюцца намаганні працоўных рэспублікі. Яны твораць сапраўдныя цуды. Спытайце любога, хто не быў у Мінску некалькі год, і ён вам адкажа шчырым захапленнем з поваду адбыўшыхся змен.

Расце, шырыцца і прыгажэе сталіца Беларусі. Мінск неўзабаве будзе адным з прыгажэйшых гарадоў краіны. На месцы пустыроў адзін за адным узды-

маюцца будынкі. У светлыя, радасныя колеры апрабуюцца новыя, прыгожыя дамы. Мінск нагадвае сабой сучасную будоўлю. Хутка і бясшумна плывуць адзін за адным тралейбусы, звяняць трамваі, бяскончым патокам ідуць аўтамашыны.

Прыемна прайсціся па праспекце імя Сталіна. Нездарма тут заўсёды шматлюдна. Хочацца ўліцца ў людскі паток і рухацца з ім разам. Шырокія тратуары, асфальтаваная магістраль праляглі на многа кілометраў. Абапал — шматпавярховыя дамы-палацы, навучальныя ўстановы, кіно, магазіны. І сёлета, як ніколі яшчэ, пышна раскінулі свае кроны шматгадовыя ліпы. Яны тут зусім нядаўна. Іх пасадзілі і дагледзелі працавітыя рукі. І яны зазеленелі на радасць чалавеку.

У Мінску за некалькі год высаджана каля 400 тысяч дрэў, з якіх створаны зялёныя скверы, бульвары і паркі. Вялікі парк раскінуўся ад вуліцы Янкі Купалы да Свіслачы. Прыгожыя ліпы, клёны, ясені, каштаны пакрылі тэрыторыю да самага Опернага тэатра.

Расце і прыгажэе Мінск. На яго ўскраінах раскінуліся новыя прамысловыя раёны, узняліся ў неба карпусы заводаў-волатаў.

Краса і гонар рэспублікі — аўтазавод шырока вядомы не толькі сваёй прадукцыяй, але і прыгожымі жылымі дамамі, школамі і тэхнікумамі, клубамі і кінатэатрамі, дзіцячымі ўстановамі і бальніцамі, бытавымі камбінатамі і зялёнымі вуліцамі.

Не менш важнае месца займае трактарны завод, вакол якога вырастае цэлы горад. Прадукцыя веласіпеднага завода, радыёзавода, машынабудаўнічых заводаў імя Кірава і імя Варашылава, тонкасуконнага камбіната добра вядома і за межамі рэспублікі. Неўзабаве ўступяць у строй вялікі камвольны камбінат, новы мясакамбінат і іншыя прадпрыемствы.

Кіпучая творчая праца ідзе на шматлікіх прадпрыемствах і ў навуковых інстытутах. Рабочыя і служачыя, інжынеры і тэхнікі, архітэктары і акадэмікі аддаюць усе свае сілы і веды хутчэйшаму аднаўленню і будаўніцтву Мінска. Пад кіраўніцтвам партыйнай ар-

Праспект імя І. В. Сталіна ў Мінску.

Фото В. Лупейкі
(Фотакроніка БелТА).

ганізацыі мінчане ператвараюць свой горад у буйны прамысловы і культурны цэнтр.

Няспынная расце і насельніцтва Мінска. За апошнія гады колькасць яго жыхароў значна павялічылася.

Крыніцай б'е творчае жыццё. Паэты і пісьменнікі расказваюць аб творчай працы, аб нашых поспехах, аб вялікай дружбе, якая сцэнтавала на векі народы нашай многанацыянальнай краіны.

Любуючыся характам новага Мінска ў гэтую цёплую летнюю раніцу, прыпомнілася мне таксама летняя цёплая раніца ў чэрвені 1941 года...

У той дзень мінчане святкавалі адкрыццё новага возера. Там павінен быў адбыцца мітынг працоўных. Раптам разнеслася страшэнная чутка — гітлераўская Германія напала на нашу краіну. Нямецка-фашысцкія бамбардыроўшчыкі скінулі смертаносны агонь на мірна адпачываўшых людзей. Ужо к вечару, як груганы, над горадам кружылі варожыя самалёты.

А 24 чэрвеня — ніколі не забыць гэтага дня! — усё тое, што так любоўна ўзводзілася рукамі нашых мінчан, палала ў агні. Руйнаваліся жылыя камяніцы, фабрыкі і заводы, электрастанцыі — усё бязлітна выводзілася са строю. Горад палаў, а ўсё новыя і новыя эшалоны бамбардыроўшчыкаў напалі на яго. Мінчане пакідалі горад. Дзесяткі тысяч мірных людзей рушылі на ўсход — да роднай Масквы. У ёй шукалі паратунку. І яны не памыліся. Наша партыя і савецкі ўрад з'едналі ўсе сілы народаў неабсяжнага Савецкага Саюза, сцэнтавалі іх і накіравалі на разгром ненавіснага ворага.

У цяжкія гады выпрабаванняў выявілася ўсё лепшае, што было ў чалавеку. Ніколі не пагасне слава, якой аваялі сябе савецкія воіны. Народы ў вяках апяваюць будучы працоўную доблесць савецкіх патрыётаў у грозныя часы Айчынай вайны.

Нялёгка далася нам перамога. Многіх родных і блізкіх людзей мы не дачакаліся. Але савецкі народ ніколі не забудзе іх слаўных подзвігаў у імя айчыны. Гэта яны — савецкія воіны — аддалі жыццё ў імя шчасця на зямлі, выратавалі мільёны людзей ад немінучай пагібелі.

Мінула дзесяць год з дня вызвалення Беларусі. Хоць тыя дні і далёка, але мы іх не забылі. Як цяпер, стаяць у вачах пажарышчы гарадоў, зруйнаваныя зямлёю вёскі, бур'ян на папалішчах. Тысячы жыхароў, вярнуўшыся ў родныя вёскі, замест жылля знаходзілі толькі комін над кучаю друзу.

Жыццё будавалася нанова. На месцы сырых і цёмных зямлянак раслі новыя дамы, уставалі калгасныя сядзібы, зараўноўваліся зрэзаныя акапамі і траншеямі палеткі, зелянелі палі. Цяжка даваліся першыя поспехі.

Дзяржава звярнула вялікую ўвагу на раёны, якія

Савецкая вуліца ў Мінску (1945 год).

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА).

пацярпелі ад вайны. Яна шчодро адпускала сродкі, слала машыны. Народы братніх рэспублік не забывалі беларусаў, дапамагалі хутчэй справіцца з апусташэннямі.

На жаль, не ўсе калгасы сталі ўжо як след на ногі. Ёсць у нас і калгасы-мільянеры, ёсць і слабыя калгасы. Але ўсё ідзе да таго, што ўсе калгасы стануць замаславымі. Комуністычная партыя і савецкі ўрад прынялі рад захадаў. За ўздым сельскай гаспадаркі ўзяліся як за галоўнае звязно, дапамагаюць і вялікімі сродкамі, і тэхнікай, і людзьмі. Горад шле вёсцы спецыялістаў, рабочыя выпускаюць яшчэ больш рознастайных машын, мінеральных угнаенняў і ўсяго таго, што патрэбна для ўздыму калгаснай вёскі на новую вышыню.

Ва ўмацаванні саюза рабочага класа і сялянства ляжыць тая сіла, якая здольна ператварыць нашы сёлы ў квітнеючы край, стварыць багацце прадуктаў харчавання і сыравіны для лёгкай прамысловасці, зрабіць нашу краіну яшчэ больш магутным аплотам міру ва ўсім свеце.

Красуй і квітней, родная старонка! Набірайся новых сіл для вялікага ўздыму ўгору. Родная наша партыя і савецкі ўрад павядуць працоўных Беларусі, як і ўсе народы Савецкага Саюза, да новых перамог — да камунізма! Хай нашы дзеці, што сёння так радасна крочылі па магістралях сталіцы, ніколі не ведаюць смутку. Хай іх жыццё і жыццё ўсіх дзяцей будзе цудоўным, як сённяшняе цёплае летняя раніца.

Новыя жылыя дамы ў гарадку Мінскага трактарнага завода.

Фото Л. Пекарскага
(Фотахроніка БелТА).

Вечарамі пасля работы весела і шматлюдна ў клубе калгаса «Зара комунізма» (Любчанскі раён Гродзенскай вобласці). Удзельнікі мастацкай самадзейнасці рыхтуюць цікавую праграму. На здымку (на першым плане): Ільнаводка Каця Коршун, шафёр Уладзімір Дубень, Ільнаводка Мар'я Емельяновіч і рахункавод Наста Янушка. Фото Г. Ткачэнкі.

Багацце

ХОРАША глядзець, як пад свежым ветрыкам чэрвеньскай раніцы злёгку хваюцца маладыя ўсходы лёну. Далёка навокал, насколькі схавіць вокам, раскінуўся бязмежны далікатназлыны дыван. І чым пільней узіраецца Ніна Юрчык у гэты цудоўны жывы дыван, тым радасней становіцца на сэрцы, тым большай сілай наліваецца яно, загараецца палымяным жаданнем яшчэ лепш працаваць, каб спаўна атрымаць ад зямлі тое, што яна можа даць чалавеку.

— Якое багацце! — усклікае яна, нібы ўпершыню бачыць шырокае калгаснае поле.

Цэлы дзень любавання-б яго магутным, непаўторным хараством. Прыемнае, бадзёрачае адчуванне! Ніне часам здаецца, быццам яна стаіць на беразе велізарнага чыстага возера. Празрыстыя хвалі, ляніва перакатваючыся, адлюстроўваючы яркімі адценнямі фарбаў, падступаюць да ног, далікатна казычуць. А думкі лятуць наперад. Ужо недалёка той час, калі поле пакрыецца яшчэ больш мілымі сэрцу фарбамі — блакітнымі кветкамі. Любіць, ой як любіць гэты час Ніна. Гадзінамі магла-б, не кранаючыся з месца, глядзець на блакітны разліў. І здаецца тады, быццам само веснавое яснае неба апусцілася на калгасную зямлю. А калі лён пасее, не менш прыемна слухаць ціхі шлох яго галовак. І тады паспявай толькі. Не любіць лянок, каб гаспадары дома заседжваліся. Празываеш — прападзе частка ўраджаю. І дзяржаве страта, і калгасу дрэнна, і сабе нязручна.

А зараз хіба лягчэй? Хіба не дарагі кожны дзень на праполцы? Дай пустазеллю волю — і канец пасевам. Усю вільгаць высмакча з глебы, адбярэ цяпло і спажыву. І зачыхнуць маладыя расліны. Спахапіўшыся ад думак, Ніна робіць сур'ёзны выгляд і гаворыць сяброўкам:

— Ну, вось і аддаліся марам! А палоць хто за нас будзе?

— Хто? — смяюцца дзяўчаты. — Мар'ю Лазука са звяном папросім.

Мар'ю Лазука і Ганну Анісім яны часта ўспамінаюць. Летась іх звенні вырастлі самы высокі ў калгасе ўраджай лёну: па 6—6,6 ц насення і 7,5 ц валакна. А калі прадукцыю здалі дзяржаве і падлічылі прыбыткі, то здзівілі калгаснікаў. Кожны гектар лёну ў звяне Ганны Анісім даў 44,5 тысячы, а ў звяне Мар'і Лазука — 41,6 тысячы рублёў. Вось чаго можна дасягнуць, калі прымяніць перадавую аграгатацыю, любоўна, не шкадуючы працы, адносіцца да вырошчвання лёну!

Праўда, і звяно Ніны Юрчык сабрала нямала: 5,3 ц насення і 4,8 ц валакна з гектара. Гэта не так ужо і дрэнна. Сама Ніна зарабіла каля 8 тысяч рублёў, не лічачы пшаніцы і іншых прадуктаў. Шмат грошай і збожжа атрымалі на працадні і члены яе звяна. Але ўсё-ж нейкая зайздрасць, хоць і добрая, чыстая, укралася ў душу. Чаму звяно Мар'і Лазука, дзе адна моладзь, здолела яе аспярэдыць? І Ніна вырашыла падрабязна вывучыць аграгатацыю, якой карыстаецца сяброўка.

Але разгадаць «сакрэт» не адразу ўдалося. Спачатку здавалася, што вялікай розніцы няма: зямля аднолькавая, папярэднікі таксама асабліва не адрозніваліся. Магчыма, у Мар'і асабліва сістэма апрацоўкі глебы? І зноў-жа не. Тое-ж зябліва, веснавое баранаванне, культывацыя, перадпасеўнае выроўніванне поля. А можа інакш сеялі? І гэтага скажаць нельга. У чым-жа справа?

І Ніна вырашыла, што справа, як відаць, ва ўгнаеннях. Якія-ж і колькі ўгнаенняў уносіла ў глебу звяно Мар'і Лазука? Перад сяўбой, пад культывацыю — адзін цэнтнер грануляванага і парашкапа-

добнага суперфасфата, 0,5 электраліта, попел. Пры падкормцы — 1 цэнтнер грануляванага суперфасфата, 50 кілограмаў аміячнай салетры, попел і птушыны памёт. І тут вялікіх разыходжанняў не было. Вось толькі пра попел і птушыны памёт варта падумаць. Тут Мар'я як быццам узяла верх, ухітрылася больш нарыхтаваць.

Паступова выявіліся і іншыя «сакрэты». Звяно Мар'і церабіла лён у ранняй жоўтай спеласці. Не вялікія снапы ставілі ў бабкі для прасушкі і даспявання. Ільносаломку старанна сартавалі па даўжыні, таўшчыні і колеру. З поля звозілі толькі ўвечары і ўночы. Рассцілалі ў лепшы час — у жніўні, месяцы вялікіх рос, а паднімалі ў сярэдзіне верасня. Пры гэтым зноў старанна сартавалі.

Ніна Юрчык зразумела, што справа не толькі ў тым, што прыменіш. Галоўнае — калі і як прыменіш. На ўсё ёсць свой тэрмін. Усё патрабуе ўмелага выканання. Недазбярэш попелу, трошку спознішся з работай, зазяваешся з пасевам, праполкай, падкормкай — усё гэта адаб'ецца на ўраджаі. А колькі прадукцыі страціла летась звяно пры ўборцы і апрацоўцы лёну? Не, гэтага больш не будзе. Паглядзім-жа, Мар'я, хто выйдзе цяпер пераможцай!

І вось у адзін з марозных дзён сабрала Ніна сваё звяно.

— Як вы думаеце, ці зможам мы перасіліць Мар'ю Лазука? — спытала яна сябровак.

— Не шкодзіла-б, — адказаў хтосьці, — ды ранавата думаць пра гэта, да вясны далёка.

Ніна не вытрымала.

— Ранавата? Не, даражэнькія, з такімі думкамі далёка не паедзеш. Калі будзем сядзець спакойна і чакаць вясну, не бачыць нам добрага ўраджаю.

— А што-ж зімою рабіць? — здзівіўся той-жа голас.

— Як што? Попел збіраць! І з заўтрашняга дня пачынаць.

Прапанову звеннявой падтрымалі. Праўленне калгаса выдзеліла памяшканне для ссыпкі попелу. Хутка былі сабраны першыя цэнтнеры. Але і гэта не супакоіла Ніну.

— Заўтра пойдзем у лес збіраць і паліць сухія сукі, — аднойчы загадала яна.

Гэта быў буйны рэзерв наапаўнення попелу. Да вясны сабралі не менш 40 цэнтнераў.

Потым старанна ачышчалі насенне, апрацоўвалі глебу, расейвалі мінеральныя ўгнаенні, своєчасова і высокакасна правялі сяўбу.

Калі з'явіліся дружныя ўсходы, пачалася новая бітва за лён: барацьба са злейшым яго ворагам — пустазеллем.

Цяжкая праца — праполка. Цэлы дзень ходзіш сагнуўшыся пад спякотнымі праменьнямі сонца. Спі-

Энергічна працуе на палях калгасаў «Вялікі Кастрычнік» і «Зара комунізма» Любчанскага раёна трактарная брыгада Фені Жарко, якая саборнічае з трактарнай брыгадай Праскоўі Ангелінай з Стара-Бешаўскай МТС Сталінскай вобласці. Трактарыстка комсамолка Любоў Вялічка апрацавала ўжо каля 400 гектараў і сэканоміла 150 кілограмаў гаручага. На здымку: брыгадзір Ф. Жарко (злева) і трактарыстка Л. Вялічка падводзяць вынікі работы.

Фото А. Перахода
(Фотакроніка БелТА).

ну ломіць, рукі ньюць, пальцы баляць. Але хіба можна адмовіцца ад імкненняў сваіх? Лён — багацце народнае. Ён патрэбны краіне і ў сто раз акупіць сумленную працу. І вось звяно, як на полі бітвы, метр за метрам прасоўваецца наперад. Далёка ззаду цягнуцца роўныя, чыстыя радкі лёну. Вырвецца ўперад звеннявая, яе даганяе Ксеня Макрушыч. Падцягваюцца і Ганна Петрыкевіч, і Ганна Маляйкевіч, і Тацяна Карлюк і ўсе астатнія. Кожнай рупіць не адстаць ад сябровак.

Адна запявае, і ўсе дружна падхопліваюць. Так весялей працаваць. Песня бадзёрыць, надае сіл. За песняй, за жартамі непрыкметна праходзіць час.

— А я, бабанькі, учора была на ўчастку ў Мар'і Лазука, — міжволі вырываецца ў Ніны Юрчык, хоць, па праўдзе кажучы, не вельмі хацелася ёй хваліцца: «Ці мала што падумаюць; скажучь: кураняць па восені лічаць».

— Ну і як? — зараз-жа павярнуліся да яе некалькі жанчын.

— Здаецца мне, што нашы ўсходы не з горшых, трэба толькі паспяшацца з праполкай.

На тварах жанчын з'яўляюцца ледзь прыкметныя ўсмешкі. Значыць, іх праца ідзе на карысць. Можна і сапраўды пакінуць яны ззаду сябе Мар'ю Лазука.

На дарозе паказаўся мужчына.

— Тацяна, твой ідзе. Правярыць хоча, ці не загуляла тут...

І зноў усмешкі, і зноў жарты, і спорыцца работа ў працавітых руках.

Сяргей Карлюк не спяшаецца. Ідучы ўдоўж участка, уважліва аглядае пасевы. Ён-жа сам засяваў поле, сам вымяраў участкі, беспамылкова ўстанаўляў сеялку на норму. Як кажучь, з душой працаваў. І цяпер нібы правярае сябе і тое, як берагуць яго працу ільнаводы.

— Прызнайся, Сяргей: не наведваў-бы нас так часта, калі-б не жонка? — жартуе адна з жанчын.

— І тое праўда, — усміхаецца ён. — Да чужых хадзіць пачнеш — ад сваёй бяды не абярэшся.

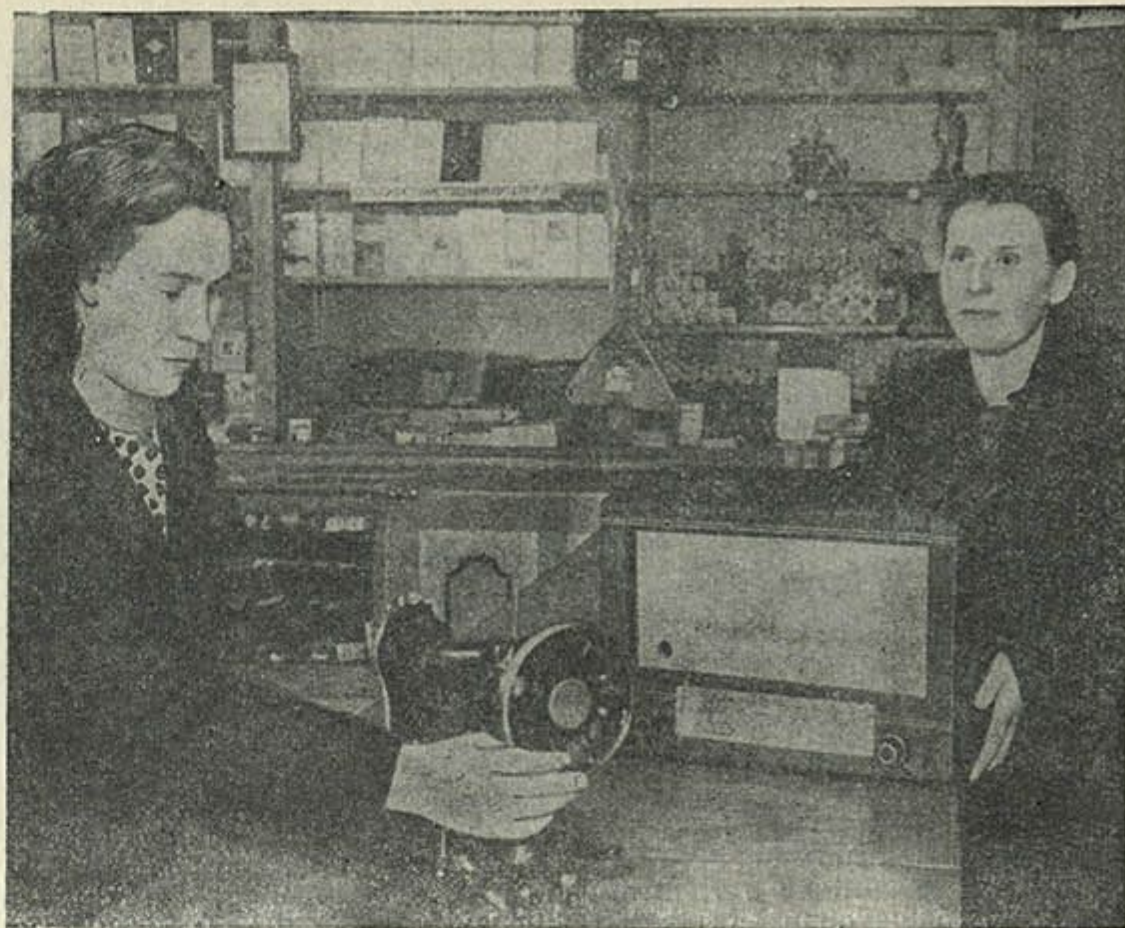
— Хадзі, хадзі, калі ахвоту маеш, — смяецца Тацяна. — Я і слова не скажу...

Сяргей Карлюк яшчэ раз абводзіць вачыма пасевы і ўжо сур'ёзна гаворыць:

Хор калгаса «Зара комунізма».

Фото Г. Ткачэнкі.

Звенявая Ніна Юрчык купляе ў Негневіцкім сельмагу швейную машыну і радыёпрыёмнік.

Фото А. Перахода.
(Фотахроніка БелТА).

— Толькі што быў я ў звяне Мар'і Севасцяно-віч. І праўду павінен сказаць: спарней у іх праца ідзе.

— І не дзіва, — не без крыўды адказвае Ніна. — Там амаль з кожнай сям'і дапамагаюць... А ў нас хто? Але нічога, бабаныкі, сёння націсем і заўтра раней выйдзем.

— Правільна, Ніна, — падтрымлівае Тацяна Карлюк, — не адстанем. А ты-б лепш дапамог, а не хадзіў па суседзях і не радаваўся чужым поспехам.

— Знайшла памочніка! Быццам у мяне сваёй работы няма.

Позна ўвечары, калі жанчыны вярнуліся з поля, мы са старшынёй калгаса Анатолям Савіцкім сядзелі ў Ніны Юрчык.

— Збіраемся рамантаваць хату, — сказала яна. — Падлогу будзем новую класці.

І, паказаўшы рукой у бок, весела дадала:

— Нельга інакш, новае абсталяванне заводзім.

Каля сцяны, побач з новенькай канапай, паблісквала свежай паліроўкай нажная швейная машына.

— І веласіпед купіла сабе, і паліто добрае, і шоўку на сукенку, — засмяялася Ніна. — І ўсё за лён. Хлеб і да хлеба хапае, вось і надумала набыць сёе-тое. Радыёпрыёмнік «Радзіму», шафу, ложак заказала ў магазіне. А цяпер яшчэ больш атрымаю прыбытку і яшчэ некалькі каштоўных рэчаў куплю.

А ці даўно яна ў панскай Польшчы разам з многімі аднавяскоўцамі пакутавала на памешчыцкім полі, каб мець кавалак чорнага хлеба? Зараз іншая справа. Працоўным былой Заходняй Беларусі шырока адчынены дарогі ў жыццё. Хочаш — працуй, хочаш — вучыся. Выбірай, што сэрцу любя. Адна сястра Ніны працуе ў суседнім раёне бібліятэкарам, другая — медсястрой, а трэцяя скончыла дзесяты клас і рыхтуецца ў інстытут.

І не толькі ў Ніны Юрчык, а і ў кожнай калгаснай сям'і адбыліся вялікія перамены. Дзеці хлеба-робаў авалодваюць ведамі, займаюцца ў інстытутах. А дзеці дзесяра Цімафея Чэрніка і іншых калгаснікаў ужо паканчалі вышэйшыя навучальныя ўстановы і працуюць зараз у розных гарадах нашай краіны.

— І тым, хто застаўся ў калгасе, таксама не дрэнна, — гаворыць старшыня Савіцкі. — Заможна і культурна жывуць нашы калгаснікі. Колькі новых дамоў пабудавалі за апошнія тры гады. Прасторны, светлы клуб з глядзельнай залай на 450 месц, радыёвузел, лазню. А колькі памяшканняў для жывёлы, павеяў, кузняў, сушылак! Ды хіба ўсё пералічыш. Калгас ідзе ўгору, будзецца моцна, грунтоўна, па тыповых праектах.

Аб прыбытках старшыня гаворыць:

— Прывяду толькі некалькі лічбаў. У мінулым годзе калгас меў 3 мільёны 140 тысяч рублёў прыбытку, з якіх ільнаводства дало 2 мільёны 532 тысячы. Кожны засеяны лёнам гектар даў 25,8 тысячы рублёў, 22,5 цэнтнера пшаніцы. Лён — наша багата.

Ніна Юрчык уважліва слухала. Калі старшыня скончыў, прайшлася па пакоі потым, сеўшы побач з ім, гарача загаварыла:

— Усё гэта правільна, таварыш старшыня. Але не ўсё яшчэ ў нас так гладка і цудоўна, як здаецца. Электрычнасць у калгасе ёсць? Няма. А хіба не маглі ўсе звенні сабраць столькі лёну, як у Ганны Анісім і Мар'і Лазука? Маглі. А колькі іншых недахопаў! І самі мы ў іх вінаваты.

Старшыня падняўся.

— Так, Ніна. Згодзен з табою. А наконт электрычнасці магу абрадаваць — хутка і ў нас яна будзе. Дапаможам варашылаўцам дабудаваць электрастанцыю, і частку энергіі атрымаем на свае патрэбы. Так што рыхтуйся: можаш электрычную лямпачку купіць.

Мы развіталіся. Праводзячы нас, Ніна Юрчык сказала:

— А ва мне, таварыш старшыня, не сумнявайцеся. Усёроўна паб'ю па ўраджаю Мар'ю Лазука!

Я. РЫБАКОУ,
Д. ЧАЙКА

Калгас «Зара камунізма»,
Любчанскі раён.

ШКОЛА НАРОДНАГА ВОПЫТУ

У ПАМЯЦІ мільёнаў савецкіх людзей яшчэ захаваліся цудоўныя ўражанні ад даваеннай Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Аднак тое, што паўстане перад вачыма экскурсантаў на выстаўцы, якая адкрываецца ў Маскве 1 жніўня гэтага года, на многа перавысіць усё бачанае раней.

У паўтара раза пашырылася плошча выстаўкі. Яна займае тэрыторыю больш як у 200 гектараў.

У 76 павільёнах размяшчаюцца экспанаты, колькасць якіх амаль у два разы павялічваецца супроць мінулага. Большасць павільёнаў пабудавана нанова. Гэта манументальныя будынкі з багатай архітэктурнай і мастацкай аддзелкай. Апрача павільёнаў, на выстаўцы пабудавана каля 250 спецыяльных збудаванняў, культурна-бытовых і гандлёвых прадпрыемстваў, падсобных і службовых памяшканняў. Дасягненні і вопыт 800 калга-

саў, 300 соўгасаў, 200 машына-трактарных і спецыялізаваных станцый, 300 жывёлагадоўчых ферм, дзесяткаў навукова-даследчых устаноў і тысяч перадавікоў сельскай гаспадаркі адлюстроўвае экспазіцыя выстаўкі, незвычайна рознастайная па свайму характару. У павільёнах можна бачыць лепшыя ўзоры ўсіх культур, якія вырошчваюцца ў нашай краіне — ад Поўночнага Ледавітага акіяна да гарачых раёнаў Сярэдняй Азіі і

Масква. Усесаюзная сельскагаспадарчая выстаўка. Галоўны ўваход.

Фото Н. Граноўскага.
(Фотакроніка ТАСС).

багатага Крыма. На тэрыторыі выстаўкі высаджаны мічурынскі плодowy сад, збудаваны ўзорная сядзіба МТС, малочна-таварныя, жылёлагадоўчыя фермы, птушкафабрыка, вадаёмы для плаваючай птушкі і многае-многае іншае.

Яшчэ здалёк ад выстаўкі відаць велічная арка галоўнага ўваходу, упрыгожаная скульптурнай групай. Эмблему выстаўкі ўвасабляюць адлітыя з бронзы фігуры трактарыста і калгасніцы з высока ўзнятым снапом залатой пшаніцы.

Адсюль пачынаецца шырокая алея, якая вядзе да цэнтральнай плошчы. Удоўж алеі, абсаджанай дрэвамі, устаноўлена 14 дэкаратыўных фантанаў. Цэнтральная плошча адкрывае галоўны павільён. Яго трохярусны будынак вячаюць пазалочаны шпіль і зорка на вышыні 97 метраў.

Побач з галоўным павільёнам збудаваны самы буйны ў сталіцы фантан — «Дружба народаў». Васьміметровы сноп пшаніцы, які складае цэнтр фантана, акружаюць 16 скульптурных фігур дзяўчат-калгасніц у нацыянальных касцюмах народаў СССР — па ліку саюзных рэспублік. Вакол фантана высаджваецца сто тысяч розных кветак. Другі па велічыні і прыга-

жосці фантан — «Каменная кветка» — знаходзіцца ля павільёна Украінскай ССР. А далей, адзін за адным, ідуць павільёны саюзных рэспублік. Архітэктура і мастацкае афармленне павільёнаў адлюстроўваюць нацыянальныя асаблівасці кожнай з рэспублік.

Павільён Беларускай ССР. У сонечных праменнях іскрыцца залацістая смальта, якой пакрыта вялікая скульптура А. Бембеля «Радзіма-маці». З двух бакоў герба БССР, якім упрыгожаны ўваходныя порцік, устаноўлены скульптурныя групы рабочага і калгасніцы, савецкага воіна і партызана. Абедзве групы выкананы беларускімі скульптарамі А. Глебавым і С. Селіханавым.

Шмат любові і старанняў уклалі беларускія мастакі, скульптары, майстры народнай творчасці ў афармленне павільёна. Іх праца ўвянчалася поспехам — павільён выглядае прыгожа і ўрачыста. На стэндах яго размясціліся тысячы экспанатаў перадавікоў сельскай гаспадаркі Беларусі і навуковых устаноў рэспублікі.

Самым вялікім на выстаўцы з'яўляецца павільён «Механізацыя і электрыфікацыя сельскай гаспадаркі». У яго 26 залах прадстаў-

лена ўся рознастайная магутная тэхніка, якой забяспечыла сацыялістычная індустрыя сельскую гаспадарку. Пятнаццаць галінных павільёнаў прысвечана раслінаводству. Барацьба за высокія і ўстойлівыя ўраджай ўсіх сельскагаспадарчых культур наглядна паказана ў павільёнах «Збожжа», «Цукровыя буракі», «Земляробства» і іншых. Спецыяльныя стэнды павільёна «Збожжа» адведзены паказу поспехаў, дасягнутых на цалінных і абложных землях. На плошчы ў сорок гектараў размясціліся дзесяткі павільёнаў, у якіх прадстаўлена жылёлагадоўля.

...На велізарнай тэрыторыі выстаўкі ідуць апошнія завяршаючыя работы. Яе павільёны і спецыяльныя збудаванні пакідаюць аддзелачнікі, дэкаратары, мастакі. Але не канчаюцца работы ў раёне выстаўкі. Побач з ёй хуткімі тэмпамі будуюцца дзесяткі шматпавярховых гасцініц для многіх тысяч прадстаўнікоў калгасаў, саўгасаў і МТС, якія хутка прыедуць у сталіцу. Усесаюзная пастаянна дзеючая сельскагаспадарчая выстаўка рыхтуе радасную сустрэчу дарагім гасцям.

В. САМСОНАЎ

ШТАМПОЎШЧЫЦЫ

Таяна Варывода і яе сяброўкі Ліда Бараўкова і Надзя Краснабай павольна крочаць па асфальтавай дарожцы тратуара. Да завода, дзе яны працуюць, недалёка, часу да пачатку змены шмат, дзяўчаты не спяшаюцца. Да таго ж — такі цудоўны ранак.

Сонца толькі-што ўзнялося з-за лесу. Шматпавярховыя белыя дамы заводскага пасёлка выглядаюць яркімі ў гэтай бязмежнай плыні святла. Паветра чыстае, дзьме лёгкі ветрык. Усё наваколле напоена яго свежасцю, пахам зялёнай, залацістай квітнеючай травы. Водыр сасны льецца з цёмнага лесу, які захаваў яшчэ начную прахладу. Дзяўчаты працуюць у адной брыгадзе, разам жывуць, дзеляцца сваімі пачуццямі і радасцямі. А колькі ў кожнай дзявочага задору!

Вось і прахадная завода. Таяна глядзіць на гадзіннік.

— Маём вольных яшчэ дваццаць хвілін, — гаворыць яна. Асфальтаваныя тратуары заводскага двара ўпрыгожаны кучаравымі ліпамі, зялёнымі газонамі.

Насустрэч хутка коціць машына. Рытмічна б'ецца сэрца трактара «Беларусь». Праменні ліпнёвага сонца весела іграюць на свежай фарбе, на храміраваных дэталях. Крута разгарнуўшыся, трактар становіцца ў шарэнгу машын, гатовых да адпраўкі. Дзяўчаты з гордасцю глядзяць на стройны рад новенькіх універсальных трактараў, якіх з нецярплівасцю чакаюць калгасныя палі Урала і Украіны, Беларусі і Крыма, Расійскай федэрацыі і Далёкага Усходу.

Дзяўчаты адчуваюць, як іх праца, бы светлы ручаёк у раку, уліваецца ў велізарную стваральную працу савецкага народа. Магутныя універсальныя трактары баразняць неабсяжныя калгасныя палі. І чым іх больш на палях, тым мацней народная гаспадарка, мацней наша Радзіма.

Дружба «пяцёркі» штампоўшчыц Варыводы нарадзілася чатыры гады таму назад, калі яны амаль разам прышлі ў рамна-прэсавы цэх. Тады яны сталі за цяжкія прэсы і штампавалі дэталі для трактараў.

Маладзенькай круглатварай дзяўчынай прыехала Таня з вёскі Старое Закружка, што на Гомельшчыне. На заводзе Галя Міхайлёнак узяла яе ў сваю брыгаду вучаніцай. Праз два месяцы Таня працавала ўжо самастойна. «Вось і я падрасла крыху — стала на першую ступеньку», — думалася ёй. Праз год Таяну вылучылі ў брыгадзі-

НАВАТАРЫ

ры. І колькі для яе было радасці, калі і сяброўку, Дуню Архіпенкаву, таксама зрабілі брыгадзірам. Яны спаборнічалі паміж сабою і заўсёды мелі выдатныя поспехі.

Калі калектывы перадавых прадпрыемстваў Масквы і Маскоўскай вобласці выступілі з ініцыя-

Т. Варывода.

тывай змагацца за далейшае павышэнне прадукцыйнасці працы, сяброўкі прышлі да вываду, што ў цэху траціцца марна яшчэ шмат рабочага часу. Так, у снежні 1953 года і ў далейшыя месяцы страты часу ў брыгадзе дасягнулі 30—35 працэнтаў. Гэтага цяжка было, бо страта толькі адной хвіліны абыходзіцца цэху 1 руб. 10 кап.

Таяна Варывода параілася з кіраўніком цэха. Было вырашана стварыць комплексную брыгаду. Брыгада ў цесным і творчым садружстве пачала распрацоўваць і ўкараняць новыя прыёмы працы.

Комплексная брыгада Варыводы першай на заводзе выступіла ініцыятарам спаборніцтва за большы з'ём дэталей. Штампоўшчыцы падлічылі, што калі страты рабочага часу скараціць толькі на пяць хвілін, то за месяц можна будзе выпусціць дадаткова 30 комплектаў дэталей і вузлоў для трактараў «Беларусь».

Брыгада Варыводы настойліва шукала новыя рэзервы росту прадукцыйнасці працы. У творчым садружстве з інжынерамі штампоўшчыцы змянілі тэхналогію апрацоўкі раду дэталей.

У штамповачным аддзяленні ніколі не ставілі на адзін прэс два штампі. Упершыню наладчыкі паставілі іх на 160-тонных прэсах. У выніку з'ём дэталей з аднаго прэса павялічыўся амаль на 34 працэнты. Адбойнае калцо рабілася раней за дзве аперацыі, прычым карысталіся двума штампамі. Цяпер гэтая дэталі робіцца адным штампам. Такім чынам, вызваліўся другі прэс для вырабу іншых дэталей. Або ўзяць дэталі-скрэпку. Раней яна вырубалася за адзін удар прэса па адной штучцы, затым яе ўручную загіналі. У Таяны аднойчы мільганула думка: «А што калі змяніць тэхналогію вырабу гэтай дэталі?» І тут-жа ўзнікла сумненне: «Але-ж такі парадок спецыялісты не са столі ўзялі, а ўстанавілі з інжынерным разлікам».

Таяна ўсё-ж рызыкнула з дапамогай слесараў змяніць тэхналогію штампоўкі скрэпкі. Вынікі былі выдатныя. Цяпер за адзін ход прэса апрацоўваюцца дзве абсалютна гатовыя дэталі. Прадукцыйнасць прэса павысілася больш як удвая, што за адзін толькі год дае амаль тысячу нормагадзін эканоміі.

За кароткі час брыгада Варыводы сярэдняю выпрацоўку давала да 220 працэнтаў пры выдатнай якасці прадукцыі. Калі Таяна пачала раскаваць сяброўцы пра свае поспехі, Дуня з нескрываемай крыўдай кінула папрок:

— Ганарышся, абагнала...

Гэта было так незаслужана, што Таня збянтэжылася. Штампоўшчыцы брыгады Архіпенкавай вырашылі ва што-б там ні стала даказаць на справе, што поспехі, дасягнутыя брыгадай Варыводы, яшчэ не мяжа.

Аднойчы Таяна ўбачыла ў цэху «маланку», у якой паведамлялася, што брыгада Архіпенкавай дабілася выдатных поспехаў, выканаўшы за змену дзве з паловай нормы.

— Усёроўна абгонім, — сказала яна Архіпенкавай.

— Паглядзім, — адказала Дуня з усмешкай.

Назаўтра-ж Варывода сапраўды апярэдзіла Архіпенкаву. Яе брыгада выканала дзённую норму на 275 працэнтаў, а ў паасобныя дні пачала даваць па чатыры нормы.

Новае патрыятычнае пачынанне штампоўшчыц падхапілі ўсе ўчасткі і цэхі трактарнага завода.

Н. МІХІНАУ

У ІМЯ

ЖЫЦЦЯ

РАДАСЦЬ і шчасце, не ўмяшчаючыся ў сэрцы, ліліся з вачэй светлымі цёплымі слязьмі.

Соф'ю Міхайлаўну віншавалі ўсе: урачы, сёстры, санітаркі, хворыя, знаёмыя. Ёй моцна паціскалі руку, яе абнімалі, цалавалі. Колькі сардэчных слоў пачула яна ў гэты дзень, колькі ўбачыла цёплай увагі. Ёй прыпаднеслі кветкі — белыя цудоўныя нарцысы; ёй прысвяцілі вершы, поўныя любові і падзякі; ёй падарылі партрэт Леніна, вышыты на палатне любячымі рукамі...

— Радуюся разам з вамі, — казалі ёй. — Вы заслужылі гэтую высокую ўзнагароду вялікай любові да людзей.

...Газета дрыжыць у руках Соф'і Міхайлаўны, заўсёды на дзіва спакойнай і на першы погляд нават суровай. Застаўшыся на хвілінку ў дзяжурным пакоі адна, яна зноў і зноў прабягае вачыма Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб узнагароджанні яе — старшай медыцынскай сястры Соф'і Міхайлаўны Жукавай — за выслугу год і бездакорную работу ордэнам Леніна.

...У невялікім пакоі Соф'і Міхайлаўны чыста і ўтульна. Ложак, шафа, круглы стол, крэслы. На сталі ў прыгожай вазе — буйныя гронкі свежага бэзу. За акном — кавалак зялёнага сквера, новыя дамы, пад'ёмныя краны. Мінск шуміць, жыве сваім мірным сталічным жыццём.

— Мне 62 гады, — расказвае нам Соф'я Міхайлаўна. — Жыла, працавала... Здавалася, нямала зрабіла, нямала перажыла. І раптам усё перажытае неяк адразу ажыло, прынесла такое шчасце...

Працоўны шлях Соф'і Міхайлаўны пачаўся 38 год назад. Гэта была барацьба за самае дарагое — за чалавечае жыццё.

...Ішла першая сусветная вайна. Паязды везлі на лінію агню мільёны людзей у шэрых шынялях. На вокал — смерць, гора народнае.

Соня Жукава добраахвотна паступіла на курсы сясцёр міласэрдыя. Скончыўшы іх, пайшла ў паходныя лазарэты. Першы знаходзіўся ў мястэчку Івянец, недалёка ад Баранавіч. У школу прывозілі раненых, хворых на сыпняк.

...Маладзенькая сястра міласэрдыя ў белай касцыцы з чырвоным крыжам нясмела ўвайшла ў палату. І адразу жахнулася. Раненыя ляжалі на ложках і падлозе, на сенніках і проста на саломе. Кроў, стогны, удушлівы пах вайны. Хіба здолее яна што-небудзь зрабіць, каб палегчыць гэтыя пакуты, вырваць раненага ў смерці, якая, здавалася, пануе тут!

Дзяўчына напружвала ўсю сваю волю, каб трымаць сябе ў руках і дакладна выконваць усе прадпісанні ўрачоў. Яна дапамагала пры аперацыях, перавязвала раны, пайла лякарствамі, рабіла ўколы, дзяжурыла ля ложка цяжка хворых. Яна ведала, наколькі важны для выратавання жыцця тыфозных клапацілівы догляд, і не шкадавала сіл. Працавала нястомна, не думаючы, ці будзе адпачынак, ці хоціць сіл. І людзі папраўляліся. А кожная папраўка прыносіла радасць, патройвала сілы.

С. М. Жукава.

У грукаце кананад імчаўся грозны час вайны. Пранёсся, скалыхнуўшы свет, рэвалюцыйны год — семнацаты. Пачалася грамадзянская вайна. Сваю працоўную дзейнасць Соф'я Міхайлаўна моцна звязала з жыццём роднай краіны. Працавала ўжо ў мінскім ваенным шпіталі. Суровы час загартваў дзяўчыну. Гэта была ўжо заўсёды спакойная, строгая, цалкам адданая справе, верная памочніца хірурга.

У гады мірнага будаўніцтва працавала ў другой рэспубліканскай клініцы ў хірурга-прафесара Сакалоўскага. Корпус быў новы. Аперацыйная — поўна святла і паветра. Плітачная падлога, кафляныя сцены, бесценныя лямпы, два аперацыйныя сталы. Гэта не паходны ваенны шпіталь!

Старшая аперацыйная сястра Соф'я Міхайлаўна Жукава разам з маладзенькімі санітаркамі Соняй Шэршэнь і Воляй Саенкавай навялі ў аперацыйнай ідэальную чыстату і парадак.

У новую клініку пачалі прыбываць хворыя. Раніцай прафесар папярэдзіў:

— Заўтра першы аперацыйны дзень. Адна з пяці аперацый складаная — удаленне почкі...

Соф'я Міхайлаўна прадумала ўсё да дробязей. Назаўтра, роўна а дзевятай раніцы, прыступіла да работы адразу на двух сталах. На адным рабіў аперацыю прафесар, на другім — яго асістэнт. Соф'я Міхайлаўна падавала аднаму і другому ўсё так хутка, што не трэба было рабіць ёй ніякіх знакаў.

Аперацыі прайшлі ўдала.

Адзін за другім пацяклі аперацыйныя дні. Соф'я Міхайлаўна нястомна змагалася за здароўе, бадзёрасць і працаздольнасць людзей.

Калі пачалася Вялікая Айчынная вайна, яна працавала ў Дзержынскай бальніцы. Разам з хірургамі Вараб'ёвым і Сасонкіным аказвала першую дапамогу раненым воінам і пацярпеўшаму ад бамбёжак мірнаму насельніцтву. Затым у Чэрвенскай бальніцы дапамагала ў аперацыях хірургу Чарнову і пад бамбёжкай перапраўляла раненых у Магілёў і далей — да

Тамбова. Тут усю вайну працавала старшай аперацыйнай сясстрой у ваенным шпіталі, рыхтавала медыцынскіх сясцёр.

Незабыўныя ўспаміны пакінулі тыя суровыя гады. Як жывы, паўстае перад ёю салдат-украінец Федзя Усенка з яснымі, як у дзяцей, вачыма. У шпіталь паступіў ён з шаснаццацю раненнямі, Надзеі на жыццё не было.

Соф'я Міхайлаўна ўзяла раненага пад асабісты нагляд. Сама апрацоўвала і перавязвала раны, давала лякарства, паіла, карміла.

Прыкаваны да ложка, Федзя ляжаў у калідоры. Тэмпература 39 градусаў, а ён патрабуе кіно! Соф'я Міхайлаўна дабілася, каб спецыяльна для Федзі прадэманстравалі фільм у калідоры. Сядзела з ім разам. Пасля фільма Федзя першы раз заснуў спакойна і праспаў усю ноч. Адноўчы Федзю захацелася злёнай цыбулі — усё другое катэгарычна адмовіўся есці. Дастала цыбулю — і зноў пашло на карысць.

Федзя вельмі пакутаваў, але не стагнаў, не плакаў ад болю, а моцна буяніў.

— Давай грэлку! — крычаў ён на ўвесь калідор. — Давай сюды Соф'ю Міхайлаўну!..

Акрамя яе, нікога да сябе не падпускаў. І яна, збіваючыся з ног, безагаворачна выконвала ўсе яго патрабаванні. Пры матчыным любоўным доглядзе маладосць перамагла.

Пасля ўрачы часта гаварылі маладым сёстрам:

— Ведаеце, што такое догляд? Гэта — Федзя.

І Федзя прыслаў Соф'і Міхайлаўне з Ташкента цёплае пісьмо...

«Я ніколі вас не забуду. Вы мой друг, мая маці!..»

Абаронцы Радзімы, пакідаючы шпіталь, гаварылі на развітанне суровай і строгай Соф'і Міхайлаўне:

— Дзякуй, сясстра! У цябе добрыя рукі, добрае сэрца і добрую ты робіш справу. Мы цябе ніколі не забудзем.

Цяпліліся ласкай вочы Соф'і Міхайлаўны:

— І я вас не забуду ніколі...

Не раз выносілі Соф'і Міхайлаўне падзяку ў гадах па войсках Бранскага фронту, па тылу Варонежскага фронту.

Яна ўзнагароджана Ганаровай граматай Народнага Камісарыята аховы здароўя СССР, медалямі «За доблесную працу» і «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне».

Ваенны шпіталь рэарганізаваўся ў шпіталь для інвалідаў Вялікай Айчыннай вайны. Вельмі хацелася дадому, у родны Мінск, але пакінула работу толькі пасля расфарміравання шпіталю ў 1949 годзе.

Цёпла сустрэлі Соф'ю Міхайлаўну ў Мінску знаёмыя ўрачы, сёстры, санітаркі. Прапанавалі работу і па гадах, і па ведах: старшай сясстрой хірургічнага аддзялення рэспубліканскай бальніцы. З таго часу ўзначальвае Соф'я Міхайлаўна калектыў медыцынскіх сясцёр, санітарак, афіцыянтак гэтага аддзялення. Перадае ім свае веды, свой вопыт.

— Наш абавязак, — гаворыць ім Соф'я Міхайлаўна, — не толькі выконваць назначэнні ўрача, але і акружыць хворага клопатамі і ўвагай, дапамагчы яму лягчэй пераадолець хваробу.

У аддзяленні Соф'і Міхайлаўны 17 палат. Яна ведае ўсіх хворых, умее пагутарыць з кожным, маральна падтрымаць. Ведае, як знайсці прычыну дрэннага настрою, адцягнуць хворага ад непрыемных думак.

Хворыя заўсёды з радасцю сустракаюць Соф'ю Міхайлаўну і нязменна просяць:

— Часцей заходзьце да нас...

Высока нясе ганаровае званне медыцынскай сясстры Соф'я Міхайлаўна Жукава — простая савецкая жанчына, штодзённая скромная праца якой — мужны подзвіг у імя жыцця людзей.

Лідзія АЛФІМАВА

Б У Д А Ў Н І К І

ДЗЯЎЧЫНА ў сінім камбіне-зоне хутка і лёгка ўзбіраецца па доўгай, вузкай лесвіцы. Па-гаспадарску адкрывае кабінку і, увайшоўшы ў яе, пачынае тлумачыць будову сваёй машыны:

— Вежавы кран не толькі лёгка ўзнямае любыя грузы. Ён паляпшае якасць будаўнічых работ, эканоміць матэрыялы. Узцяг тую-ж цэглу. Колькі яе разбівалі і знішчалі, калі цягалі на насілках і перакладалі з месца на месца. А страля крана асцярожна падхоплівае грузы і дастаўляе іх раз-жа ў любое месца.

— Але галоўнае ў тым, што вежавы кран беражэ сілы чалавека, значна паскарае тэрміны будаўнічых работ. Паглядзіце, які гмах узняўся за кароткі тэрмін, — гаворыць кранаўшчыца, акінуўшы позіркам махіну новага мясакамбіната. — На многа год зацягнулася-б яго будаўніцтва, калі-б і цэглу, і цэмент, і пліты падносілі ўручную. Нядаўна была я на Даўгабродскай вуліцы. На адным невялікім участку налічыла шэсць вежавых кранаў. Так, далёка пайшла ў нас механізацыя!

Людміла Журава, як чалавек, улюбёны ў сваю прафесію, можа гаварыць аб ёй гадзінамі з захапленнем і гонарам, як аб самым дарагім і блізкім.

... Люда прыехала сюды са Смаленшчыны з групай моладзі, каб дапамагчы ў аднаўленні сталіцы. Нядоўга была яна падсобнай работніцай. Яе ўвагу ўсё часцей і часцей прыцягваў вежавы кран.

— Як ты думаеш, здолею я стаць машыністам? — спытала яна адноўчы знаёмага кранаўшчыка.

— Хочаш ведаць праўду? — адказаў з ледзь прыкметнай усмешкай хлапец.

— Хачу!

— Не бабская гэта работа. Тут электратэхніку на зубок трэба ведаць, ды і нервы моцныя мець. Малейшы недагляд — і аварыя.

Люда не спалохалася. Купіла падручнікі па фізіцы і пачала не толькі паўтараць пройдзенае ў семігодцы, але і вывучаць мала знаёмы ёй раздзел «Электрычнасць». А калі пераканалася, што здолее

асіліць гэтыя нялёгкія рэчы, пайшла ў будаўнічы трэст і настаяла, каб паслалі на курсы машыністаў.

Цяжка было сумяшчаць работу з вучобай. Далёка за поўнач засяджвалася над чарцяжамі. Не раз дзяўчаты, з якімі жыла яна ў пакоі, прасілі гасіць святло, каб даць ім магчымасць выпасца; пагражалі, што будуць скардзіцца каменданту за парушэнне правіл супольнага жыцця. Але Люду нічым нельга было адарваць ад задання. Затое ў пасведчанні па ўсіх дысцыплінах: будове вежавых кранаў, эксплуатацыі, тэхніцы бяспекі, практычнай рабоце — значыліся заслужаныя пяцёркі.

Ужо тры гады Людміла Журава працуе машыністам і няспынна ўдасканальвае сваю кваліфікацыю. У яе не было ніводнай аварыі. Яе імя не раз адзначалася на Дошцы гонару. У Міжнародны жаночы дзень ёй уручылі ганаровую грамату Упраўлення вежавых кранаў, а 1 Мая аб'явілі падзяку за выдатную работу.

Дзе толькі не працавала Люда на сваім кране! І на пасёлку трак-

тарнага завода, і на Круглай плошчы, і на праспекце імя Сталіна. Разам з мулярамі, тынкоўшчыкамі, абліцоўшчыкамі будавала жылыя дамы. Будавала дабротна і добра, на радасць і шчасце жыхароў.

Цёплым чэрвеньскім вечарам у парку Люда сустрэла таго самага хлопца, які так настойліва адгаварваў яе ад работы на вежавым кране. Маладыя людзі прыселі на лаўку, разгаварыліся. Люда ў той дзень атрымала заработную плату і не магла не пахваліцца: заработак за май перавысіў тысячу рублёў.

— Як бачыш, і нервы вытрымліваюць, і электратэхніка не такая ўжо страшная. Аказваецца, не багі гаршкі лепяць.

— Маладзец, Людміла Дзмітрыеўна! Здаюся, — заўважыў хлопец. — Нават мяне абагнала ў заробатку.

— Спадзяюся, не будзеш больш задавацца сваёй мужчынскай годнасцю, — пажартавала Люда, і абодва весела рассмяліся.

Знаёмства з Людмілай Журавай выклікала ў нас жаданне бліжэй пазнаёміцца з жанчынамі-будаўнікамі, з іх работай, вучобай, жыццём.

Па Чырвонаармейскай вуліцы, на будаўніцтве жылога дома Міністэрства аховы здароўя, адною з лепшых з'яўляецца брыгада тынкоўшчыкаў, у якой працуюць былыя выхаванкі дзіцячага дома Ліда Мігунова, Каця Жолудзь, Ада Мефодзьева. Кваліфікацыю набылі яны ў Віцебску, дзе скончылі школу ФЗН. З месяца ў ме-

Л. Д. Журава.

сяц перавыконваюць заданне пры выдатнай якасці работ. «Раўняйцеся па тынкоўшчыках Мігунай,

Жолудзь і Мефодзьевай!» — заклікае «Маланка». На будоўлі дзяўчаты працуюць старанна і добра, але, на жаль, вельмі мала ўвагі ўдзяляецца іх далейшаму росту. Скончыўшы ў дзіцячым доме хто пяць, хто шэсць класаў, яны больш нідзе не вучацца. Адчуваецца, што ні комсамольская арганізацыя, ні хто іншы ніколі з імі шчыра не пагаварылі, не расказалі пра важнасць для іх, зусім яшчэ маладых, вучыцца далей.

На той-жа будоўлі славіцца брыгада падсобных работніц Вольгі Крупенка, якая ў красавіку выканала план на 120, а ў маі на 130 працэнтаў. У брыгадзе 11 дзяўчат. Многія працуюць па некалькі год, а брыгадзір ужо дзесяць. Міжволі цікавімся: чаму за гэты час ні яна, ні члены брыгады не набылі больш высокай кваліфікацыі? А прычына, перш за ўсё, крыецца ў тым, што павышэнню кваліфікацыі работніц ні ў будаўнічых трэстах, ні на аб'ектах не ўдзяляецца належнай увагі.

Шырыцца размах будаўнічых работ у Мінску і па ўсёй рэспубліцы. Усё ў большай колькасці забяспечвае дзяржава новабудоўлі новымі машынамі.

У радах будаўнікоў рэспублікі жанчынам належыць віднае месца. На любой будоўлі ёсць такія, як Людміла Журава, — цікаўныя, настойлівыя, працавітыя. Жанчынам-будаўнікам трэба стварыць ўсе ўмовы для росту, для ўдасканалення кваліфікацыі.

М. ВЛАДЗІМІРАВА

СУСТРЭЧА ў ДАРОЗЕ

Вярсту за вярстою
Дзяўчына мінае.
Вось вёска Зароі,
За ёю Лясная.

Дарогай шырокай
Між буйных калоссяў
У родную вёску
Спяшаецца Зося.

Ды вось ля таполі
Тармозіць машына.
Шафёр-комсамалец
Выходзіць з кабін.

Дзяўчыну вітае
Запылены сокал.
Ён шчыра пытае:
— Далёка?
— Далёка.
— Сядайце.
— Ды што вы,
Не трэба, дакочу.

Пакінуць размову
Вадзіцель не хоча.

— Гадзіну праедзем,
І будзеце дома.
Машына, як вецер.
— На славу!
— Вядома.

Імчыцца машына
Удаль па дарозе.
Сядзіць у кабіне
Ля шофера Зося.

Духмяная ружа
У руках расцвітае.
А косы, як кужаль,
На плечы звісаюць.

У хлопца, вядома,
Душа маладая.
Ён на незнаёмку
Пагляды кідае.

Наўкол паўстаюць
Ураджайныя далі.
Трохтонку сваю
Хлопец з гонарам хваліць.

— Ніколі машына
Ў пуці не адкажа,
Бо марка айчынная,
Мінская, наша.

Ляціць, як на крыллях,
Магутныя рухі.
Відаць, што стварылі
Надзейныя рукі.

Прыемна і любя
Чуць гэткія словы.
— Схадзіць мне ля дуба,
Ля вёскі Дуброва.

— Шкада, што не многа
Мы ехалі разам.
— Дарога... дарога
Прышла да калгаса.

Там маці чакае
У госці.
— Бывайце!
Ад сэрца жадаю
Вам поспехаў, шчасця.

Ля жытняе сцежкі
Машына стаяла.
І Зося з усмешкаю
Шчыра сказала:
— У вашай машыне
Ёсць рук маіх праца...
Разгублен хлопчына,
А вочы іскрацца.

Ды знікла ўжо Зося
Між спелага збожжа.
А ён на дарозе
Стаіць... заварожан...

Міхась КАРПЕНКА

Як хутка ідзе час! Здаецца, зусім нядаўна былі яны ў сябе дома, рамантавалі машыны ў сваёй Дунілавіцкай МТС; і так добра памятаюцца тыя дні, калі развіталіся з роднымі, блізкімі, з таварышамі па рабоце... Ганна Іванаўна яшчэ раз успамінае ўрачыстыя провады ў Маладзечна, затым перад вачыма паўстае шматлюдны, стракаты перон Мінскага вакзала.

Пракладным сакавіцкім днём мінчане праводзілі пасланцоў беларускага комсамола ў далёкія казахстанскія стэпы на асваенне цалінных і абложных зямель. Сярод патрыётаў-добраахвотнікаў на цаліну паехалі комсамольцы трактарнай брыгады вядомага на Беларусі механізатара сельскай гаспадаркі Ганны Іванаўны Відулінай.

У НОВЫМ СОЎГАСЕ

Нядаўна нам прышлося пабываць у новым збожжавым соўгасе «Барвінаўскім» Кустанайскай вобласці. Тут і сустрэліся мы з Ганнай Відулінай, якая ўзначальвае цяпер трактарна-паляводчую брыгаду першага аддзялення соўгаса.

Новы збожжавы гігант знаходзіцца за возерам Кушмурун. Гэта самае вялікае ў Поўночна-Заходнім Казахстане возера; яно працягнулася ў даўжыню на сто кілометраў і поўнай, невычарпальнай чашай ляжыць сярод кавыльнай раўніны. Прывольна коцяцца і плешчуцца аб спадзістыя пясчаныя берагі хвалі Кушмуруна. На ўсход ад возера прасцёрліся добрыя, урадлівыя землі. Вяснэй бягучага года на пуставаўшых спрадвеку стэпавых масівах арганізавана некалькі буйных збожжавых соўгасаў.

...Надышоў май. У яркую зелень прыбраліся бярозавыя гаі. Якія яны мілыя тут, у голых стэпавых прасторах. І якія яны блізкія сэрцу чалавека, што вырас сярод лісцевых лясоў Падмаскоўя, у беларускіх барах або ў ахутаных пышнай зелянінай станіцах Прыдняпроўя. Соўгасу «Барвінаўскаму» землі адведзены ў адным з урочышчаў Урыцкага раёна.

— Ехалі мы ў Казахстан і, прызнацца, не думалі нават, наколькі багатыя тутэйшыя месцы, — расказвае Ганна Іванаўна. — Зямельныя ўгоддзі нашай гаспадаркі складаюць каля 30 тысяч гектараў. Глебы скрозь чарназёмныя, багатыя...

Не стэпавы

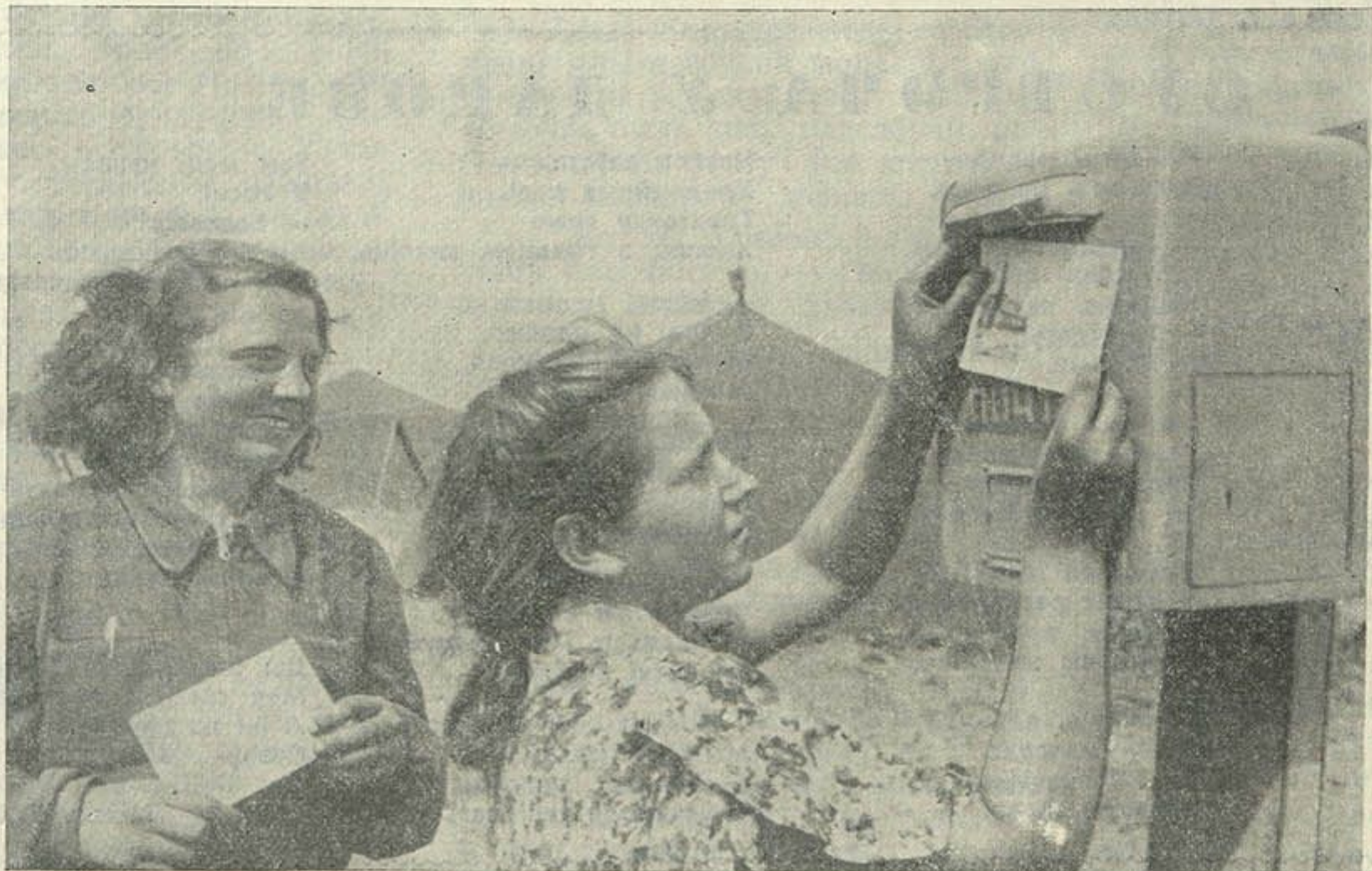
Мы стаялі каля ўзаранага цаліннага масіва. Удалечы па доўгіх-доўгіх гонах ішлі гусенічныя трактары. Відуліна працягвала расказваць аб тым, як яе брыгада ўладзілася на новым месцы, як працуюць беларускія механізатары.

— Якая тут прастора! — гаворыць Ганна Іванаўна, і ў вачах яе свеціцца той лёгка ўлоўны агеньчык, які можа быць толькі ў поглядзе чалавека, глыбока ўлюбёнага ў сваю справу, чалавека з вялікім натхненнем.

Якая сапраўды прывольная прастора, колькі някранутых зямель. Але месцы, на якіх абгрунтаваўся соўгас, некалькі адрозніваюцца ад звычайнай аднастайнай роўнядзі казахстанскіх стэпаў. Тут усюды бярозавыя калкі; прырода нібы паклапацілася аб тым, каб стварыць тут натуральныя лесаахоўныя палосы, якія будуць агароджваць пасевы ад сухавеяў, захоўваць каштоўную вільгаць. Часта сустракаюцца азёры, рыбныя, з мноствам непалоханай дзічыны. Цэнтральная сядзіба будзеца на шырокай паляне, акружанай шчыльнай сцяной беразняку. Зараз тут узводзіцца некалькі зборных дамоў, закладваюцца фундаменты для клуба, сталовай, лазні, бальніцы. Крыху далей ад жыллага пасёлка адведзены ўчастак пад будаўніцтва тыповай рамонтнай майстэрні.

Усяго толькі два месяцы прайшло, як упершыню прыехалі сюды работнікі соўгаса. А ўжо праляглі ў розныя бакі ад сядзібы торныя дарогі. Адна з іх вядзе ўглыб стэпаў, да берагоў Ішыма, адкуль на

Работніцы соўгаса «Джамбульскі» (Карасускі раён Кустанайскай вобласці) Зоя Янушкевіч (злева) і Мар'я Смаргун адсылаюць на Беларусь пісьмы сваім родным. Тамара Кузняцова — былая пультаўшчыца Мінскага аўтазавода — працуе зараз трактарысткай у Супукульскім соўгасе (Сяміазёрны раён Кустанайскай вобласці).

Ж прасторы

будаўніцтва дастаўляецца камень і пясок. Другая дарога лягла прама на поўнач — да Кустаная; па ёй за сотні кілометраў вязуць у соўгас усё новую і новую тэхніку. Дарогі ідуць на аддзяленні, да палявых станцаў трактарных брыгад.

Упраўляючым першага аддзялення прызначана аграном Галіна Шапавалава. Пяць год назад яна скончыла Акадэмію імя Тіміразева і працавала ўвесь гэты час у Маскве, у апарате Міністэрства соўгасаў СССР. Як толькі стала вядома аб арганізацыі новых соўгасаў на цалінных землях, Галіна адразу-ж падала заяву з просьбай накіраваць яе ў Казахстан. І вось яна ўзначальвае вялікі ўчастак работы. Людзі — некалькі брыгад механізатараў і паляводаў; тэхніка — магутныя новыя трактары, прычэпныя рознастайныя прылады; зямля, тысячы гектараў цаліннай зямлі, якую трэба апрацаваць, вырасціць на ёй высокі ўраджай. Работы шмат. Упраўляючы кожную раніцу ўстае а 5 гадзіне. Па свежай, прахладнай расе Галіна спяшаецца ў поле, да працуючых машын. Яна хвалюецца: ці выканалі трактарысты зменныя нормы, ці не было ўначы час прастояў. А як яны аруць, ці не мелка? І толькі пабываўшы на пахадзі, толькі пераканаўшыся сваімі вачыма, што справы ідуць добра, яна супакойваецца. Але не надоўга. Вяртаецца на па-

лявы стан, а тут новыя клопаты. З цэнтральнай сядзібы паведамілі, што пакуль няма запасных лемяхоў. Што рабіць? Глебы цяжкія і лемяхі на плугах проста «гараць». Як-бы не прышлося пускаць

У соўгасе «Чандакскі» (Федароўскі раён Кустанайскай вобласці) працуюць зараз былы паштовы работнік Ангеліна Кобзева, Кульзада Ісмаілава і Ганна Храцэвіч, якая прыбыла са Слонімскай МТС Гродзенскай вобласці.

Фото спецыяльнага карэспандэнта Фотахроніка БелТА В. Лупейкі.

трактары «С-80» на палавінную магутнасць: прычэпляць па аднаму плугу замест двух. Плугоў наогул не хапае, а тут яшчэ гэтая затрымка з лемяхамі.

Падыходзіць загадчык гаспадаркі і гаворыць:

— Дзесьці засела машына з печаным хлебам, а ўвесь запас вышаў...

Трэба хутчэй прымаць нейкія захады, бо набліжаецца час снедання.

Нядаўна з Масквы Галіна атрымала пісьмо ад маці. Яна ў пісьме гэтым пытае: «Ці не сумна табе там?». Дачка супакоіла маці, што ў справах, у цікавай, хоць і нялёгкай рабоце, няма месца смутку.

На ўскраіне вялікага бярозавага гаю размясціўся палявы стан брыгады Ганны Відулінай. Тут, на новых землях, беларускія механізатары праяўляюць сапраўдную самаадданасць у працы. Яны першымі закончылі веснавую сяўбу на ўзнятай цаліне і зараз аруць паросшую густым і жорсткім кавылём зямлю, рыхтуюць яе пад ураджай будучага года.

У ХЛЕБНЫМ РАЕНЕ

Федароўскі раён. Збожжа тут родзіць добра. Нават у сярэдзіне па ўраджлівасці лета калгасы і соўгасы збіраюць мільёны пудоў збожжа. Яго возяць з глыбіні круглы год. Бывае звычайна так, што камбайны ўжо выходзяць на палі спелай пшаніцы, а насустрач ім па пыльных, ухабістых дарогах рухаюцца аўтакалоны са збожжам леташняга ўраджаю.

На тэрыторыі Федароўскага раёна ёсць шэсць соўгасаў. Ва ўсе гэтыя гаспадаркі вясной бягучага года прыбылі на пастаянную работу комсамольцы з Беларусі. У «Першамайскім» соўгасе працуюць пасланцы Гродзеншчыны.

— Радасна сустрэлі мы групу беларускай моладзі, што прыехала да нас, — расказвае дырэктар соўгаса Кацярына Сцяпанаўна Галубчанка. — Па кватэрах размясцілі, выдалі цёплае адзенне, забяспечылі прадуктамі харчавання. Пачалі на работу размяркоўваць. І што-ж аказалася? Усе на трактар просяцца. А новых машын соўгасу далі толькі пяць. Але ў нас развіта не толькі збожжавая гаспадарка, але і жывёлагадоўля; рабочых-жа рук не хапае. Па 30 кароў на адну даярку прыпадае. Сабрала я тады дзяўчат і пачала з імі размаўляць. Узнімаць цалінныя землі, ка-

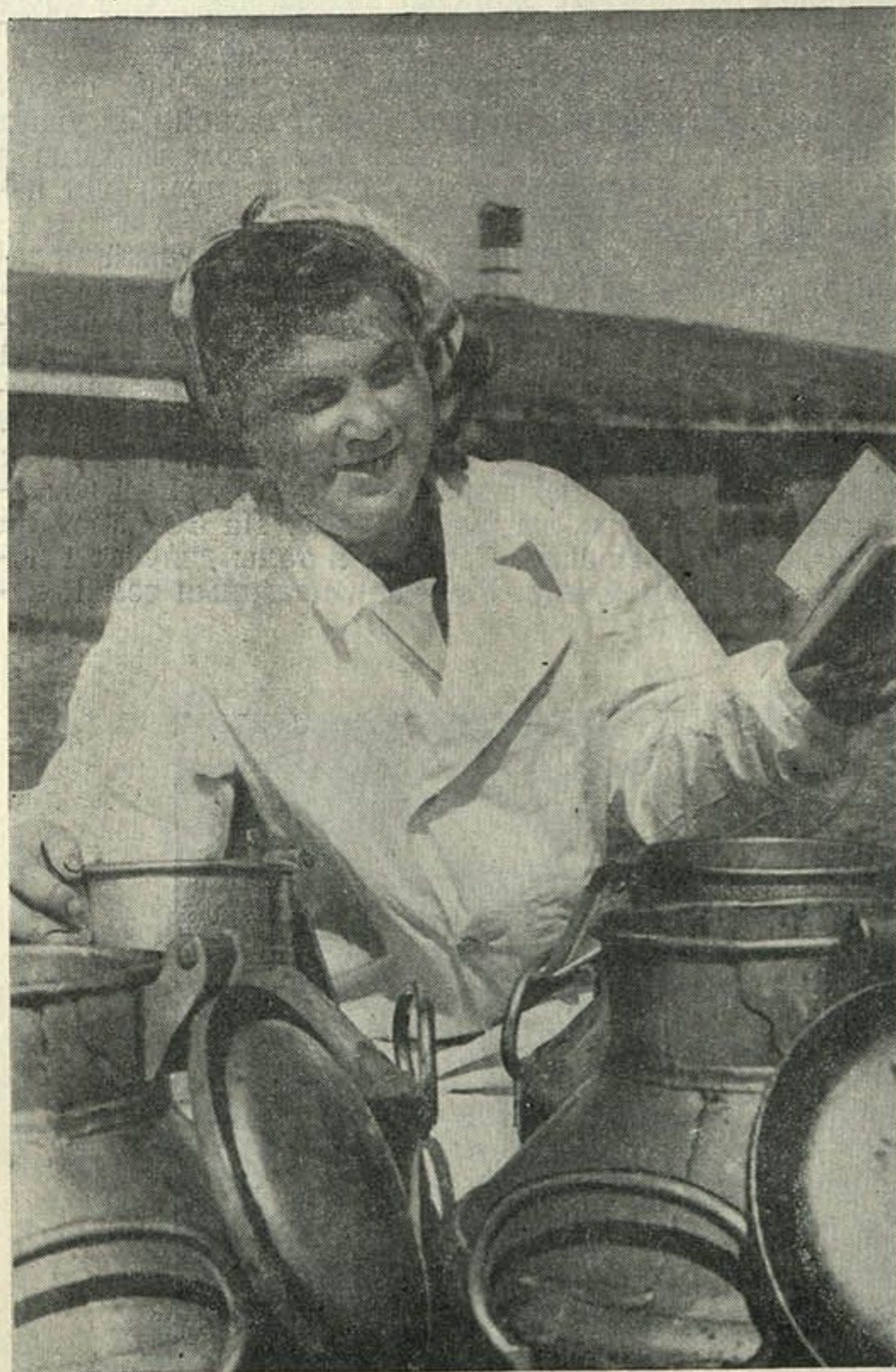

жу, пачэсная справа. Соўгас некалькі тысяч гектараў новых пасеўных плошчаў павінен з вясны асвойваць. Аднак з-за недахопу даярак колькі мы дойных кароў запусцілі, колькі малака недадаем дзяржаве. Зразумелі мяне комсамолкі. Першымі пайшлі на ферму Ніна Заяц, якая раней працавала бухгалтарам Гродзенскага маслазавода, і Галіна Саланевіч — былая работніца Гродзенскага камбіната будаўнічых матэрыялаў. За імі рушылі другія. Цяжка спачатку было гарадскім дзяўчатам прывыкаць да сельскай працы. Але ж — комсамолкі! Яны смела адгукнуліся на заклік роднай Комуністычнай партыі, паехалі на самы цяжкі ўчастак усенароднай барацьбы за багацце прадуктаў у нашай краіне.

Адным з буйнейшых збожжавых соўгасаў у раёне з'яўляецца «Чандакскі». Тут працуюць тры брыгады, якія прыбылі з Беларусі.

На палявы стан брыгады Аляксандра Сідарэнка мы прыехалі раніцай. Быў той час свежасці, калі стэп, азалочаны ўзыходзячым сонцам, пахнуў водарам квітнеючых траў, спяваў шматгалосым хорам птушак, песціўся і нібы адпачываў перад надыходам дзённай спёкі.

У палявы вагончык увайшло трое дзяўчат. Яны толькі што змяніліся пасля начной работы. Першая — Ганна Храцэвіч — былая трактарыстка Слонімскай

Былая наборшчыца Сапоцкінскай раённай друкарні Гродзенскай вобласці Клаудзя Ярковіч, якая зараз працуе на жывелагадоўчай ферме соўгасе «Чандакскі» (Федароўскі раён Кустанайскай вобласці).

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА).

Былая тэлефаністка Гродзенскай тэлефоннай станцыі комсамолка Надзея Вінаградова, якая зараз працуе прычэпшчыцай у соўгасе «Чандакскі» Кустанайскай вобласці.

Фото В. Лупейкі
(Фотахроніка БелТА).

МТС Гродзенскай вобласці; яе сяброўка — Ангеліна Кобзева — былая тэлефаністка з Масквы; трэцяя — Кульзада Ісмаілава — работніца соўгаса, з бліжэйшага казахскага аула. Утраіх яны працуюць на адным агрэгате. На вялікім агрэгате: да магутнага трактара «С-80» прычэплена шэсць сеялак. За рулём трактара — беларуска Храцэвіч, прычэпшчыцы — масквічка Кобзева і казашка Ісмаілава кіруюць сеялкамі. У тую раніцу дзяўчаты датэрмінова закончылі сяўбу пшаніцы на ўчастку ўзнятай цаліны плошчай у 600 гектараў.

На цалінных землях разгарнулася вялікая бітва за збожжа, за багацце прадуктаў для савецкага народа. Пасяхова закончыўшы веснавую сяўбу, механізатары МТС і соўгасаў з падвоенай энергіяй узяліся за ворыва цаліны і аблогаў пад ураджай будучага года. І ўдзень, і ўночы на стэпавых прасторах гудуць трактары. Баразна за баразной, гектар за гектарам узорваюцца масівы чарназёму, які вякамі ляжаў някранутым.

Збожжа будзе! Зарукай гэтаму — багатая тэхніка, прысланая Савецкай дзяржавай, высокая ўрадлівасць новых зямель, працоўны гераізм людзей, якія прыбылі сюды па закліку роднай Комуністычнай партыі.

П. ФЕДАРОВІЧ

Кустанайская вобласць,
Казахская ССР.

НЯСТОМНА КЛАПАЦІЦА АБ УСЯМЕРНЫМ РАЗВІЦЦІ ІЛЬНАВОДСТВА

ЛЁН — адна са старэйшых культур. Вырошчваецца ён многія сотні год. І вырошчваецца таму, што дае два вельмі каштоўныя прадукты — валакно і насенне.

З ільнянога валакна вырабляюцца самыя рознастайныя тканіны, неабходныя для адзення і пры вырабе абутку, парусіны, брызенту, тканін для аўтамабільнай, авіяцыйнай і іншых галін прамысловасці. Няма такой галіны народнай гаспадаркі, дзе-б не выкарыстоўваліся тканіны з ільнянога валакна.

Ільняныя тканіны мацней за баваўняныя і шарсцяныя. Па моцнасці яны ўступаюць толькі шоўку. Не выпадкова наш народ называе лён «поўночным шоўкам».

З ільнянога насення здабываецца высокаякаснае масла для харчавання. Апрача таго, льняное масла шырока прымяняецца для вырабу аліфы, масляных фарбаў, лакаў, замазак, вадкага мыла, цыраты, лінолеуму, непрамакальных тканін. Ільняное масла выкарыстоўваецца ў гумавай, гарбарнай і электратэхнічнай прамысловасці.

Ад ільнянога насення, пасля атрымання з яго масла, застаецца макуха, якая з'яўляецца высокакаштовным канцэнтраваным кормам для жывёлы.

Адыходы ільновалакна, ў выглядзе паклі выкарыстоўваюцца ў будаўнічай справе як кананатачны матэрыял, для вырабу грубых тканін, палавікоў, дорожак і г. д. Ільняная кастра выкарыстоўваецца як паліва на заводах пярвічнай апрацоўкі лёну.

Ільнаводства — адна з важнейшых галін народнай гаспадаркі нашай краіны, велізарная крыніца вельмі каштоўнай і неабходнай сыравіны для прамысловасці. Акрамя таго, ільнаводства стала адной з асноўных крыніц грашовых прыбыткаў калгасаў, росту іх грамадскага багацця, павышэння ўзроўню матэрыяльнага добрабыту калгаснікаў.

Партыя і ўрад ствараюць усе ўмовы для паспяховага развіцця ільнаводства. Машынна-трактарныя станцыі і калгасы аснашчаюцца высокапрадукцыйнай тэхнікай — трактарамі, ільнокамбайнамі, складанымі насеннеачышчальнымі машынамі, сеялкамі, машынамі па пярвічнай апрацоўцы лёну. Прадугледжаны рад ільгот і заахвочванняў для калгасаў і калгаснікаў, якія вырошчваюць лён; у прыватнасці павышаны нарыхтоўчыя цэны на ільнопрадукцыю, прадугледжаны продаж калгасам пшаніцы, расліннага масла, макухі, цукру за зданую дзяржаве ільнопрадукцыю. Для калгасаў ільнаводчых раёнаў зніжаны нормы абавязковых паставак збожжа дзяржаве і стаўкі натуроплаты за работу МТС па збожжавых культурах і ільну-даўгунцу. Рэкамендавана калгасам выдаваць грашовыя прэміі старшыням калгасаў, брыгадзірам, звеннявым з прыбыткаў, якія атрымліваюцца ад ільнаводства і калгаснікам з прэмій-надбавак.

XIX з'езд Комуністычнай партыі Савецкага Саюза ў дырэктывах па пятаму пяцігадоваму плану развіцця СССР на 1951—1955 гады паставіў задачу — павялічыць вытворчасць ільновалакна на 40—50 працэнтаў і давесці ўраджайнасць ільну-даўгунцу ў раёнах нечарназёмнай паласы да 4,5—5,5 ц валакна з гектара. Вялікую ўвагу пытанням развіцця ільнаводства ўдзялілі вераснёўскі і лютаўска-сакавіцкі Пленумы ЦК КПСС.

Вопыт вытворчасці ільнопрадукцыі ў калгасах рэспублікі паказвае, што заданне партыі і ўрада можа быць не толькі выканана, але і значна перавыканана. Глебава-кліматычныя ўмовы і высокая аснашчонасць першакласнай тэхнікай дазваляюць нашым калгасам штогод збіраць багатыя ўраджаі высокакаснай ільнопрадукцыі. Неабходна толькі, каб дасягненні савецкай навукі і вопыт перадавікоў шырока прымяняліся кожным ільnoseючым калгасам.

Ажыццяўляючы сістэму арганізацыйных і агра-тэхнічных мер, якія забяспечваюць павышэнне ўраджайнасці лёну, больш 25 калгасаў рэспублікі ў 1953 годзе, пры вялікіх плошчах пасеву гэтай культуры, сабралі ўраджай ільновалакна па 4,5—6,6 цэнтнера ў сярэднім з гектара. Больш 35 калгасаў рэспублікі атрымалі ад ільнаводства грашовыя прыбыткі, якія перавышаюць мільён рублёў.

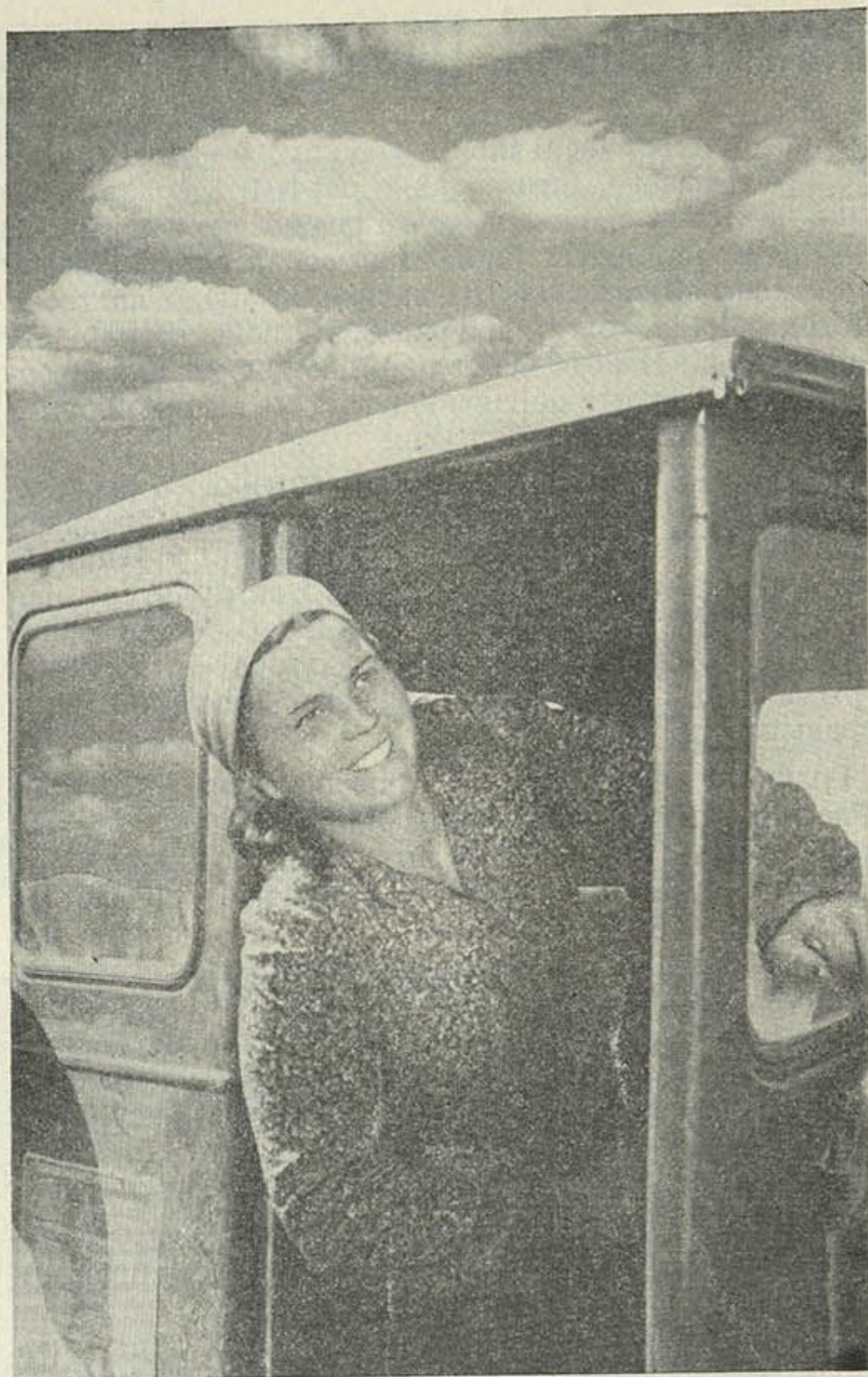
Грашовы прыбытак ад ільнаводства ў калгасе «Рассвет» Кіраўскага раёна Магілёўскай вобласці склаў 6 мільёнаў 100 тысяч рублёў, у калгасе імя Сталіна Любчанскага раёна Гродзенскай вобласці — 2 мільёны 459 тысяч рублёў, у сельгасарцелі імя Дзімітрава Дунілавіцкага раёна Маладзечанскай вобласці — 2 мільёны 199 тысяч рублёў і г. д. Акрамя таго, гэтым і многім іншым калгасам дзяржава адпусціла ў парадку сустрэчнага продажу за зданую ільнопрадукцыю тысячы тон пшаніцы, шмат расліннага масла, макухі, цукру. Напрыклад, калгас «Рассвет» Кіраўскага раёна атрымаў за зданую ільнопрадукцыю 5270 ц пшаніцы.

Прыклады любоўных адносін да лёну і добрай арганізацыі працы гавораць аб тым, што кожны калгас рэспублікі мае ўсе магчымасці рэзка павысіць узровень вытворчасці ільнопрадукцыі і выйсці ў лік перадавых.

Пастанова Савета Міністраў СССР і Цэнтральнага Камітэта КПСС «Аб мерах па ўздыву ільнаводства і ўзмацненню матэрыяльнай зацікаўленасці калгасаў і калгаснікаў у павелічэнні вытворчасці лёну і канпель» з'яўляецца новым праяўленнем клопатаў партыі і ўрада аб развіцці ільнаводства, аб умацаванні грамадскай гаспадаркі калгасаў, аб росце матэрыяльнага добрабыту калгаснікаў.

Совет Міністраў СССР і Цэнтральны Камітэт КПСС прынялі дадатковыя захады для таго, каб ільнаводства краіны мела больш дасканалую тэхніку, неабходную колькасць угнаенняў, насенную базу. Прадугледжана будаўніцтва вялікай колькасці новых ільноваводаў, цэхаў прамысловай апрацоўкі і абмалоту лёну.

З мэтай узмацнення матэрыяльнай зацікаўленасці калгасаў і калгаснікаў нарыхтоўчыя цэны на насенне ільну-даўгунцу з 1 ліпеня 1954 г. павышаюцца на 70 працэнтаў, а размеры грашовых авансаў калгасам — з 15 да 30 працэнтаў кошту кантрактаванага насення і сыравіны лёну. Устанаўляецца строгі парадак у аплаце працы калгаснікаў і механізатараў, занятых у ільнаводстве. Калгасам рэкамендуецца размяркоўваць па працаднях да палавіны грашовых авансаў, якія атрымліваюцца па дагаворах за кантрактацыю лёну: з іх 30 працэнтаў на працадні, выпрацаваныя ў ільнаводстве, а астатнюю суму на працадні, выпрацаваныя ў іншых галінах грамадскай гаспадаркі з пачатку года.

Трактарыстка 8-й бригады Маладзечанскай МТС Зінаіда Высоцкая выканала норму веснавых палявых работ на 140 проц. пры выдатнай якасці.

Фото І. Ахрэма.

На клопаты партыі і ўрада аб усямерным развіцці сельскагаспадарчай вытворчасці, аб стварэнні ў краіне багацця сельскагаспадарчай прадукцыі і тавараў шырокага спажывання калгаснае сялянства рэспублікі адказала канкрэтнымі справамі.

Вядома, што веснавыя палявыя работы ў гэтым годзе пачалі разгортвацца на 10—12 дзён пазней супроць мінулага года. Тым не менш большасць калгасаў адсялася значна раней, чым летась. Намнога вышэй быў узровень аграцэхнікі. Лён сеялі па добрых папярэдніках, унеслі больш мясцовых і мінеральных угнаенняў. Многія калгасы ўносілі пад лён аргана-мінеральныя сумесі, рэкамендаваныя акадэмікам Т. Д. Лысенка.

Калгас імя Дзімітрава Талачынскага раёна Віцебскай вобласці ў мінулым годзе з 72 гектараў сабраў у сярэднім па 5,32 ц валакна і па 3,5 ц насення лёну. Атрымаў ад ільнаводства 1 мільён 520 рублёў прыбытку. У гэтым годзе калгаснікі абавязаліся сабраць з кожнага гектара не менш 7 ц валакна і столькі-ж насення.

16 Калгас «Перамога» гэтага-ж раёна пасеяў 120 гектараў лёну. Калгаснікі абавязаліся сабраць не менш

5 цэнтнераў ільновалакна і столькі-ж насення з гектара, што дасць калгасу 1 174 720 рублёў прыбытку.

У мінулым годзе калгасы атрымалі за насенне лёну па 1230 рублёў з гектара, а сёлета атрымаюць пры такой жа ураджайнасці на 938 рублёў больш. Акрамя таго, для патрэб грамадскай гаспадаркі і размеркавання па працэднях застанецца 1718 рублёў, якія ў мінулым годзе трацілі калгас і калгаснікі на набыццё пшаніцы. У цэлым адзін гектар лёну павінен даць калгасу дадаткова 2656 рублёў.

Пасеўныя плошчы лёну ў калгасах рэспублікі сёлета павялічваюцца больш як на 25 працэнтаў. Рэзка павінны ўзрасці ўраджайнасць, якасць і таварнасць ільнопрадукцыі.

Ужо зараз трэба паклапаціцца аб уборцы багатага ўраджаю своєчасова і без страт. У мінулым годзе некаторыя калгасы не збудавалі ільносусшылак, палявых сцелажоў, астройяў і крытых памяшканняў, неабходных для сушкі лёну і ільнянога вораху, які атрымліваецца пасля камбайнавай уборкі. Гэта значна зацягнула ўборку, стрымала тэмпы пераходнай апрацоўкі і здачы ільнопрадукцыі дзяржаве, выклікала вялікія страты і зніжэнне якасці ўраджаю. У бягучым годзе ні ў якім разе нельга дапусціць гэтых памылак.

Машынна-трактарныя станцыі маюць сотні ільнотрабалак, ільнокамбайнаў і ільнопрацоўчых аграгатаў. Немалую колькасць ільнопрацоўчых машын і прылад маюць калгасы. Уся гэтая тэхніка павінна быць своєчасова адрамантавана і высокапрадукцыйна выкарыстана ў ільнаводстве.

Уборку таварных пасеваў лёну неабходна праводзіць у ранняй жоўтай, а насеннаводчых у жоўтай спеласці. Нельга дапусціць разрыву паміж церабленнем, прасушкай і абмалотам лёну, расцілам ільносаломкі і ачысткай насення. Неабходна дабіцца таго, каб абмалот усяго ўраджаю лёну і расціл былі закончаны ў жніўні месяцы.

У мэтах павышэння якасці і павелічэння выхаду ільновалакна трэба ў самых шырокіх размерах арганізаваць сартыроўку лёну па даўжыні, таўшчыні і колеру сцяблоў як пры ўборцы, абмалоце, так і пры расціле ільносаломкі, уздыме ільнотрасты са сцелішчаў і здачы яе на ільнотрасты. Услед за ўздымам ільнотрасты са сцелішчаў павінна быць арганізавана яе падрыхтоўка, адпраўка на ільнотрасты або апрацоўка ў калгасах. Ільнопрадукцыя павінна быць здадзена дзяржаве не пазней устаноўленых партыяй і ўрадам тэрмінаў.

Совет Міністраў СССР і ЦК КПСС паставілі задачу — забяспечыць карэнны пералом у развіцці ільнаводства, значна расшырыць пасеўныя плошчы лёну, рэзка павысіць ураджайнасць, таварнасць і якасць ільнопрадукцыі. Ажыццявіць гэтую задачу — значыць стварыць у краіне багацце сыравіны для лёгкай прамысловасці, значна ўзняць добрабыт савецкага народа.

П. КАВАЛЬЧУК,

нач. галоўнага ўпраўлення сельскагаспадарчай прапаганды і навукі Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР.

ВЯЛІКІ МАСТАК-ПАТРЫЁТ

Да пяцідзесяцігоддзя з дня смерці А. П. Чэхава

Антон Паўлавіч Чэхаў належыць да ліку тых мастакоў, якія живуць і твораць не толькі для свайго часу, але і для будучыні. Горача любімы і высока шануемы ўсім прагрэсіўным чалавецтвам А. П. Чэхаў і сваім маральным, і пісьменніцкім абліччам, і ўсёй сваёй творчасцю вучыць нас вялікаму майстэрству любіць і ненавідзець; паважна чалавечую годнасць, праўду, свабоду; цаніць працу і самааддана працаваць на карысць Радзімы, ператвараючы яе ў цудоўны, квітнеючы сад. Чэхаў і сёння дапамагае нам пазнаваць і выкарыстоўваць усялякія перажыткі рабскай псіхалогіі, ненавідзець пошласць, падласць, падхаліства, абыякавасць, самаздаволенасць, духоўную перасыць, застоў.

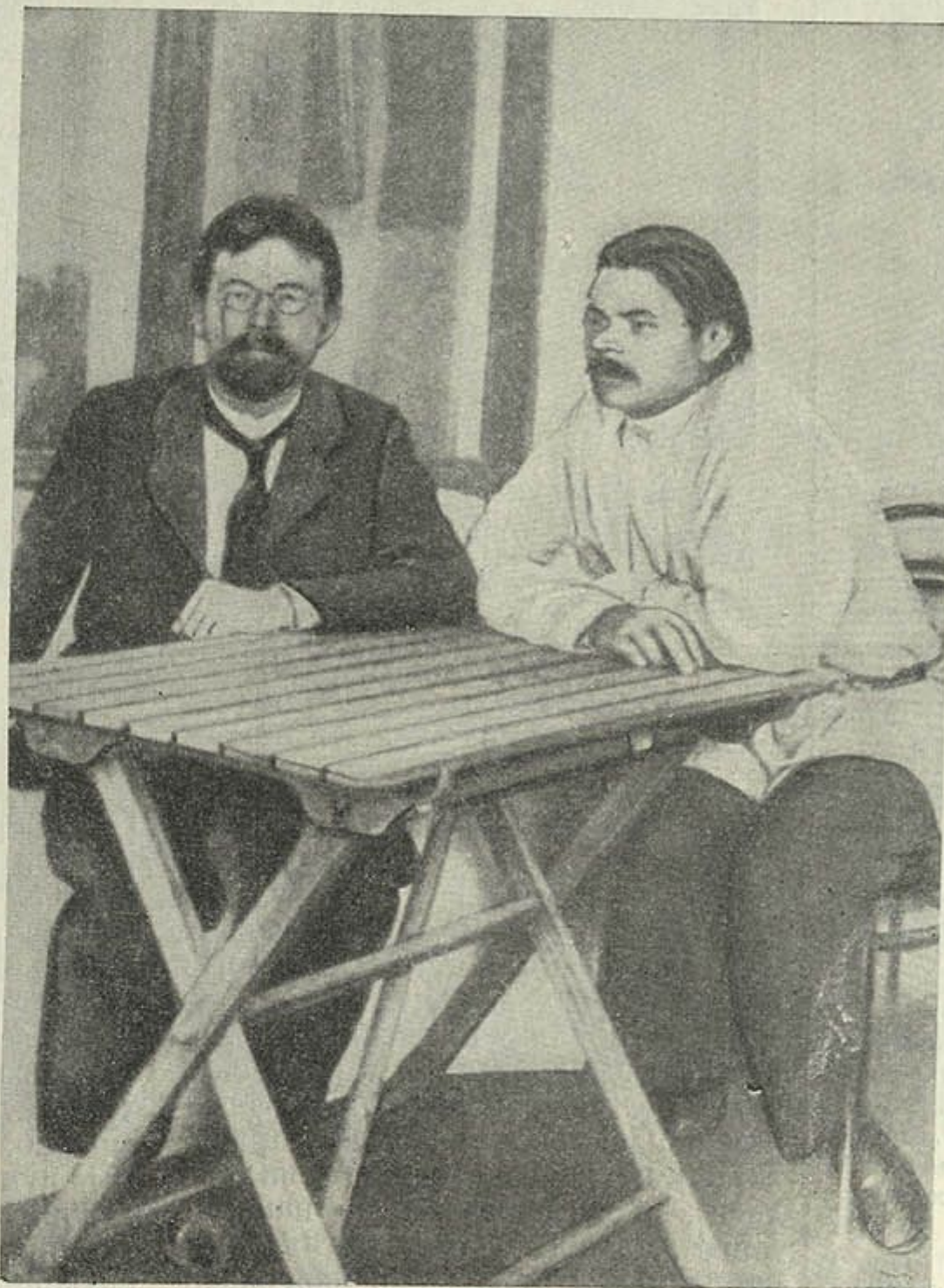
Ёсць у Чэхава апавяданне «Чорны манах». Адзін з яго герояў, аматар-садавод Песоцкі, усё жыццё сваё, усе клопаты і помыслы аддае цудоўнаму саду. Устаючы досвіткам, ён акурвае дрэвы, ахоўвае цвет ад замаразкаў, знішчае пустазелле, робіць прышчэпкі. Ён не ведае адпачынку і вырошчвае сапраўды цудоўны плодowy сад. У гэтым вобразе мы пазнаем аблічча самога пісьменніка — гуманіста і барацьбіта за прыгожасць жыцця, барацьбіта за вольнага чалавека, у якім «павінна быць усё цудоўна: і твар, і адзенне, і душа, і думкі».

А. П. Чэхава прышлося прайсці складаны шлях, перш чым ён дасягнуў вяршынь культуры сваёй эпохі. Вельмі павучальна яго біяграфія. Яго жыццё — гэта гісторыя чалавека, які выбіўся з мяшчанскага асяроддзя (бацька — былы прыгонны — займаўся бакалейным гандлем), скінуў з сябе ўсе яго недахопы і стаў не толькі славутым пісьменнікам, але і адным з выдатных грамадскіх дзеячоў перадрэвалюцыйнай Расіі.

Чэхаў пачаў сваю творчую дзейнасць у невялікіх гумарыстычных часопісах Масквы, куды ён прыехаў з Таганрога, каб паступіць на медыцынскі факультэт Маскоўскага ўніверсітэта. На старонках часопісаў «Стрекоза», «Зритель», «Будильник» пачалі з'яўляцца гумарэскі, жарты, фельетоны за псеўданімамі: Антоша Чэхантэ, Чалавек без селязёнка, Брат свайго брата і інш.

Хоць у гумарыстычных часопісах васьмідзесятых гадоў рэакцыйная цензура дапускала толькі нявіннае зубаскальства, смешныя анекдоты аб незадачлівых цешчах, мужах-раганосцах і скандалах на купецкіх вяселлях, Чэхаў у сваіх невялікіх апавяданнях тонка падмячае тыповыя рысы мешчаніна — абывателя, чыноўніка, інтэлігента.

Раннія апавяданні Антона Паўлавіча — гэта не проста смешныя сцэнікі, забаўныя здарэнні, анекдатычныя выпадкі, у якіх блішчыць і іскрыцца малады жыццерадасны талент. У кожным з іх

А. П. Чэхаў і А. М. Горкі.
Ялта 1900 г.

лёгкім, амаль непрыкметным рухам аўтар ставіць трапнае, непазбыўнае кляймо на пошласць, дробную ганарыстасць, падхаліства, хамства, духоўнае ўбоства.

Да такіх апавяданняў адносіцца «Тоўсты і тонкі», дзе прыніжанае чынашанаванне, з аднаго боку, нараджае пампадурства — з другога; «Хамелеон», дзе Чэхаў па-майстэрску паказвае пераўвасабленне паліцэйскага дзяржыморды ў далікатнага апекуна жывёлы, калі справа датычыць сабакі «яго прэвасхадзіцельства». У цудоўным апавяданні «Клічнік» па-майстэрску адлюстравана псіхалогія роўнадушнага чыноўніка старой царскай Расіі, які лічыць, што яму, стваральніку «папер» у сваёй установе, не патрэбны ніякія пачуцці, што «іх і нечутлівы пісаць умее». Герой ранніх апавяданняў Чэхава памірае ўжо ад аднаго толькі ўсведамлення сваёй нікчэмнасці перад генеральскім вокрыкам («Смерць чыноўніка»); гатовы з дапамогай суда выдаваць сваіх дачок замуж («Няўдача»); шчаслівы і горды, калі іх прозвішча трапляе ў газету, хоць-бы для гэтага і прышлося трапіць у нецвярозым выглядзе пад рамізніка («Радасць»). Герой ранніх чэхаўскіх апавяданняў — гэта «бацькі сямействаў», якія калечаць душы сваіх дзяцей, гэта праку-

роры і судзі, «прышчы на сядзеннях правасуддзя», якія абвінавачваюць у «злачынствах» цёмных, забітых сялян («Злачынца»); гэта унцеры прышыбеевы, якія добраахвотна бяруцца прыбіваць здаровы чалавечы розум, жывое слова, прагрэсіўную думку («Унцер Прышыбееў»); гэта ліберальныя інтэлігенты, паўзуны перад самадурам-тоўстасумам («Маска») і г. д. Так ужо ў ранніх сваіх апавяданнях Чэхаў выкрывае мараль і псіхалогію мяшчанства розных грамадскіх груп і катэгорый.

У 90-я і асабліва ў 900-я гады Чэхаў становіцца ўжо спелым мастаком. Яго творчасць расшыраецца, тэмы становяцца глыбей, характары шматгранней. Пісьменнік ставіць перад сабой задачу — даць генеральны агляд усім сацыяльным сілам Расіі свайго часу. Што такое самадзяржаўна-капіталістычная Расія ў цэлым? На гэтае пытанне сумленна і шчыра мастак адказвае славутым апавяданнем «Палата № 6». Самадзяржаўна-капіталістычная Расія 80—90-х гадоў — гэта дом, дзе свабода прадастаўлена вар'ятам, а людзі нармальныя і разумныя сядзяць за кратамі. У гэтым вар'яцкім доме наводзіць парадак грубы і тупы вартаўнік, які забівае пасаджаных сюды людзей. Гэта яркае ўвасабленне таго гнуснага самадзяржаўна-бюракратычнага апарата з царом на чале, які скоўвае кратамі свабодную думку, папірае і забівае ўсё смелае, мыслячае.

«Палата № 6» зрабіла велізарнае ўражанне на ўсю грамадскасць Расіі. Сястра Владзіміра Ільіча Леніна, Анна Ільінічна Ульянава ў сваіх успамінах піша, як усхвалявала гэтае апавяданне Владзіміра Ільіча, як ён гаварыў ёй: «Калі я дачытаў учора вечарам гэтае апавяданне, мне стала проста-такі страшна, я не мог застацца ў сваім пакоі, я ўстаў і вышаў. У мяне такое адчуванне, нібы я замкнуты ў «Палате № 6».

У радзе выдатных апавяданняў і апавесцей Чэхаў паказвае і прадстаўнікоў рэакцыі. Гэта ўсім вядомая фігура настаўніка старажытных моў Белікава («Чалавек у футляры»), які вечна баіцца, «як-бы чаго не вышла». Гэта бяздарны прафесар Серабракоў, «сухар, вучоная вобла», які жыве на чужы кошт і піша нікому непатрэбныя кнігі. Гэта «дзяржаўны дзеяч» Орлоў, чалавек з пустой душой, у якім не засталася ніводнага чалавечага пачуцця. Гэта памешчык Рашэвіч, рэакцыянер і цемрашал, які з пафасам прапаведуе абраніцтва арыстакратыі і з пагардай адносіцца да працоўнай разначыннай інтэлігенцыі.

Фонам для гэтых «сталпоў» служаць амяшчаныя правінцыяльныя ўрачы, настаўнікі, чыноўнікі, дробныя абыва-

талі, людзі, да ўсяго абыякавыя, за выключэннем інтарэсаў свайго страўніка і кішэні. Такі правінцыяльны ўрач Старцаў («лёныч»), які ў мяшчанскім балоце паступова страціў чалавечае аблічча. Такі настаўнік Іпаліт Іпалітыч («Настаўнік славеснасці»), які з вучоным выглядам гаворыць толькі тое, што даўно ўсім вядома. Такімі з'яўляюцца і многія іншыя.

Так, выкрываючы пошласць і самаздаволенасць, крывадушнасць і абыякавасць, Чэхаў рабіў вялікую рэвалюцыйную справу, заражаючы людзей нянавісцю да старых форм жыцця. Так вялікі мастак-патрыёт выполваў пустазелле, якое перашкаджала здаровым парасткам жыцця ў цудоўным садзе сваёй радзімы.

У 90-я гады Чэхаў, ужо хворы на туберкулёз, робіць працяглае падарожжа на Сахалін, каб азнаёміцца з жыццём ссыльных пасяленцаў. Там ён асабіста наведаў дзесяць тысяч хат ссыльных, запіўніў дзесяць тысяч статыстычных даведак. Вярнуўшыся ў Маскву, Чэхаў у кнізе «Востраў Сахалін» паказаў жыццё людзей, якіх царызм пазбавіў чалавечых правоў.

Каб быць бліжэй да народа, Чэхаў пасяляецца пад Масквой у невялікай сядзібе Меліхава. Тут ён прымае актыўны ўдзел у арганізацыі дапамогі галадаючым сялянам, у час халернай эпідэміі, як урач і грамадскі дзеяч, змагаецца з халерай, там-жа адкрывае школу, бальніцу. Да меліхаўскага перыяда адносіцца напісанне раду апавяданняў з жыцця сялян: «Новая дача», «Мужыкі», «У аўрагу» і інш. У іх пісьменнік паказвае страшэнны малюнак выраджэння вёскі пад напорам капіталізма, няёмкіны працэс капіталістычнага расслаення сялянства на мужыка-бедняка і мужыка-кулака. Разам з тым ён гарача змагаецца за простага чалавека-працаўніка, якога бессаромна зневажаюць і рабуюць эксплуатацыйскія класы.

Сіла чэхаўскага таленту не толькі ў выкрыцці, а і ў той светлай веры ў будучае радзімы, якой прасякнута мноства яго твораў, асабліва напісаных напярэдадні рэвалюцыі 1905 г. Пісьменнік глыбока перакананы ў тым, што гэтая цудоўная будучыня можа быць створана толькі самаадданай працай чыстых, вольных людзей. Просты чалавек-працаўнік, які скромна, але самааддана, сапраўды па-гераічнаму робіць святую справу для шчасця роднай краіны і народа — такі станоўчы чэхаўскі герой.

Для Чэхава самай шырокай, слупавой дарогай да новага жыцця з'яўлялася барацьба. Амаль у кожным апавяданні, у кожнай п'есе яго героі гавораць аб вялікім жаданні ўбачыць грамадскае жыццё перабудаваным.

Пра значэнне творчасці Чэхава А. М. Горкі калісьці сказаў:

«Калі памрэ Чэхаў, памрэ адзін з лепшых прыяцеляў Расіі, прыяцель разумны, справядлівы, праўдзівы, прыяцель любячы, спачуваючы ёй ва ўсім, і Расія ўся ўздрыгне ад гора і доўга не забудзе яго, доўга будзе вучыцца разумець жыццё паводле яго пісанняў, асветленых сумнай усмешкай любячага сэрца, па яго апавяданнях, пранізанных глыбокім веданнем жыцця, мудрай справядлівасцю і спачуваннем да людзей, не жаласцю, а спачуваннем разумнага і чулага чалавека, які ўсё разумеў».

К. КАЗЛОВА,
кандыдат філалагічных навук.

Маці чатырох дзяцей Ганна Дзярбінская (справа) і загадчыца ясляў Зоя Каленчык.

ЯСЛІ Ў КАЛГАСЕ

У НАШЫМ калгасе каля 60 жанок маюць па двое, па тры малых дзяцей. Да гэтага часу, хочаш не хочаш, не ўсе маглі дзень-у-дзень ісці на работу.

Гэтай вясной арганізавалі ў нас двое дзіцячых ясляў. І трэба сказаць, што для маці лепшай выгады не прыдумаць. Быццам свет нам другі адчыніўся. Цяпер кожная з нас можа спакойна працаваць і не хварэць сэрцам: як там дзеці, ці дагледжаны, ці накормлены? Дзяцей у нас даглядаюць сардэчныя і сумленныя жанчыны: Бічэўская Аўгіння, Жоўнар Алена, Козак Стася і Каленчык Зоя.

Калгас набыў неабходную ясельныя дзецям адзежу і пасцельныя прылады, усю патрэбную для кухні пасуду. Яслі знаходзяцца ў двух брыгадах.

Кожны дзень а сёмай гадзіне

раніцы ў тую брыгаду, дзе няма яслей, прыязджае спецыяльная падвода (карэта, як мы кажам). Падводчык Кастусь Дашынскі клапатліва саджае малых дзяцей на падводу і адвозіць у яслі.

Смачная яда ў яслях чаргуецца з гульнямі і сном. Дзяцей увесь дзень, за выключэннем «мёртвай гадзіны», трымаюць на вольным паветры, тры разы кормяць. Калгас дастаўляе на кухню мяса, малако, пшанічную муку, макаронны, цукар, манку. Для дзіцячых гульняў збудаваны пляцоўкі.

Маіх дзяцей у яслях тры. Я спакойна іду на поле. Нашы жанчыны з радасцю выходзяць на работу. Працуе даяркай Партасевіч Тацяна, у паляводчую брыгаду ходзіць Ваўчок Мар'я, у якой шасцёра малых.

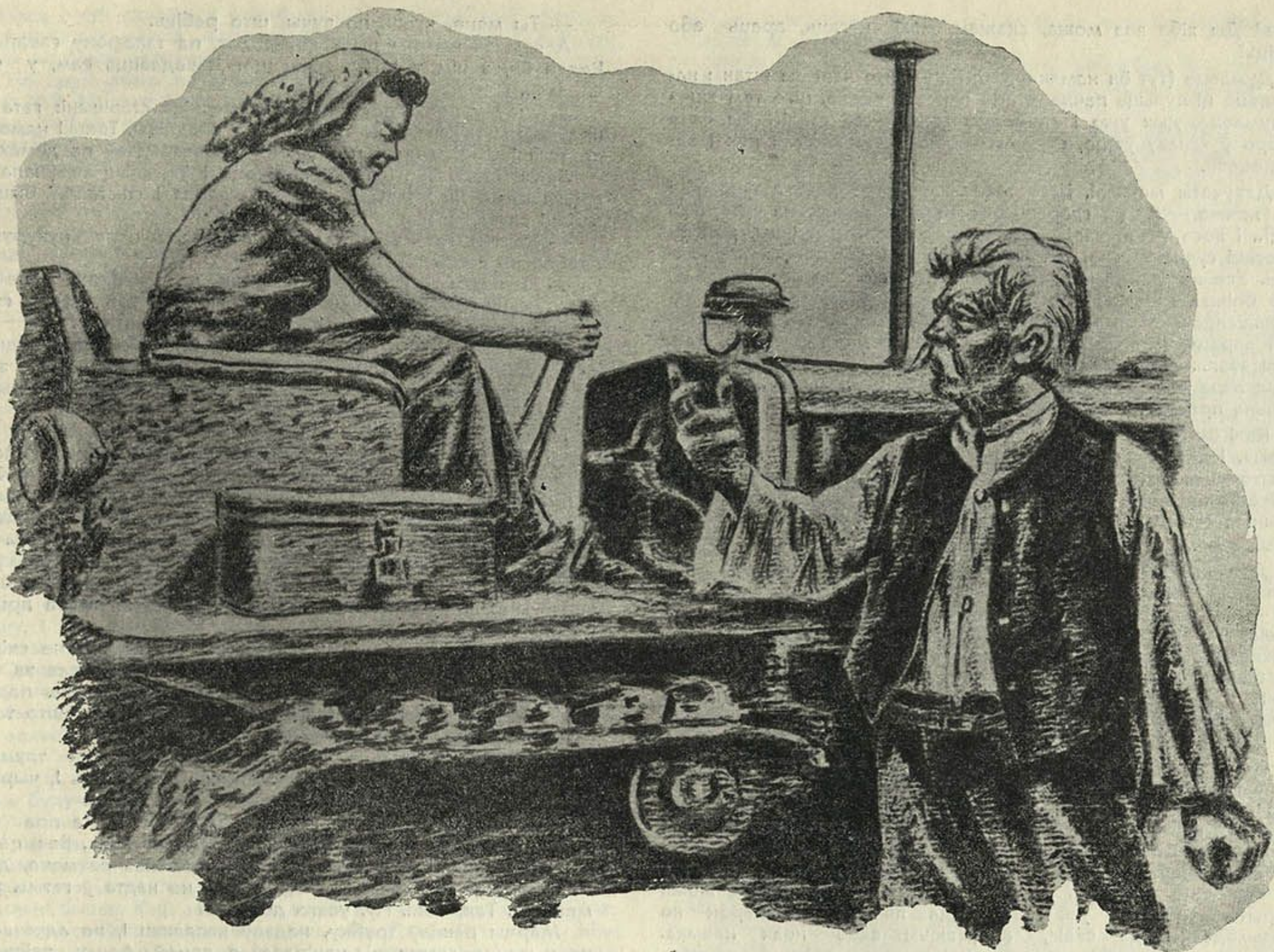
Ганна ДЗЯРБІНСКАЯ

Калгас імя Тэльмана,
Заслаўскі раён Мінскай вобласці.

Ва ўтульнай сталовай калгасных ясляў абедаюць дзеці з калгаса імя Тэльмана.

Фото Г. Ткачэнка.

Шуто АНДРАШ

Малюнкi Дралка

СЁМАЯ ДАЧКА

Апавяданне

ВАЖНА, нібы генерал які, сядзіць за сталом Марчы Бако. Ды гэта і зразумела: ён адзіны ў доме мужчына — астатнія ўсе бабы — шэсць дачок і жонка. Сёмая дачка — работніца на ўсе рукі — адсутнічае. Вось ужо год, як паехала вучыцца ў школу трактарыстаў. Кожны раз, як гаспадыні дома здарыцца зірнуць на фотакартку дачкі, яе матчына сэрца не вытрымлівае, і яна пачынае галасіць: — Ох, Каці, галубка мая, дачушка мілая! Як-жа табе сярод чужых жывецца? — Ну, чаго галосіш? — з сэрцам гаворыць ёй муж: — Паглядзі на яе — штаны надзела, сараматніца!

І сапраўды, на здымку Каці стаіць каля трактара ў рабочым камбінезоне. Светлыя, акуратна прычасаныя валасы падхоплены істужкай, — відаць, што яна і касынкі больш не носіць. Але стары Марчы не толькі на яе за штаны злועца: ён не можа ёй дараваць, што яна паехала вучыцца, не лічацца з яго воляй. Яму ва што-б там ні стала хацелася навучыць яе швейнаму майстэрству. Адзін час Каці нават згадзілася на гэта. Але летам 1950 года ў сяло прыехала некалькі трактарыстаў, і з таго часу дзяўчына не ведала больш спакою.

І вось аднойчы яна прышла да бацькі прасіць, каб ён дазволіў ёй стаць трактарысткай. Бацька запярэчыў. Бачачы, што ён яе не адпусціць, Каці ўзяла свой вузельчык і пайшла ў раён вучыцца ў школу трактарыстаў.

Каму-ж прышло ў галаву, што з сямі дачок дзядзі Марчы, іменна самая малодшая пойдзе супроць бацькавай волі? Усе ведалі, што калі дзядзя Марчы ў сябе доме скажа «маў-

чаць!», дзяўчагы хаваюцца па кутках, як спалоханыя кураны. Толькі адна Каці часам адгаварвалася, і за гэта ёй даволі даставалася.

— Паколькі ўжо табе на долю прышлося быць дзеўкай, дык ты, прынамсі, уціхамірся! — дакараў яе стары. — Даволі і так з-за вас нада мною людзі смяюцца! А вы яшчэ да таго-ж непаслухмяныя.

Пра дзядзю Марчы ў акрузе людзі гаварылі: «Небарака з з сям'ю дачкамі». Яшчэ да нараджэння Каці таварышы па рабоце, падзёншчыкі, дражнілі яго і пыталі: «А што, знойдзеш яшчэ ў календары жаночае імя? Яшчэ крыху і да апошняга дабярэшся!»

— Кара боская! — уздыхаў стары. — Бабы-ж ні араць, ні касіць не здатны. — А потым, ва ўцеху сабе, дадаваў: — Але затое, варта мне толькі цыкнуць, — чуваць як муха гудзе. А вось, паглядзеў-бы я, як у вас у сям'і?

І што-ж ён мог сказаць, калі і сам у глыбіні душы быў перакананы, што бабы — істоты нікчэмныя, прыдатныя хіба толькі для таго, каб дзяцей раджаць.

Цяпер, седзячы за сталом і закусваючы хлебам і салам, ён пра гэта-ж цвярдзіў сваім:

— Усе звар'яцелі, я вам кажу! А калі я кажу, значыць так і ёсць!.. Мары, або як цябе там клічуць! Ты табакі купіла?.. Дык вось... Хто-ж гэта бачыў, каб жанчына ды старшынёй сельсовета была? Каб яна, значыць, мужчынамі каманда-

вала? Ды хіба яна можа, скажам, мяхі цягаць, араць або касіць?

Думаеце (тут ён намякнуў на Каці), што калі вы штаны надзеняце ці курыць пачнеце або ліха вас ведае, што там яшчэ ўздумаеце, дык ужо і сапраўды мужчынамі сталі?! Вы сабе добра ў галаву ўбіце, што вы — бабы і так бабамі век і застанецца.

Дзяўчаты маўчалі. Што там было адказваць? Маўчала і яго жонка, — бо не сварыцца-ж ёй з ім цяпер, на старасці год!.. І вось у той час, як яны сядзелі, прыціхнуўшы, раптам штосьці гучна загуло, так што нават шыбы ў вокнах забрыччалі. Усе выскачылі на двор. Зіркі, а па дарозе падыходзяць, усё бліжэй і бліжэй, прыгажуні — гусенічныя трактары: пачыналіся веснавыя палявыя работы ў таварыстве па сумеснай апрацоўцы зямлі. Дзядзя Марчы таксама ў таварыстве. Запісаўся... Што зробіш, калі ў яго толькі адна кароўка, ды і тая лядашчая... І да таго-ж — што там ні кажы, — а калі супольна працуеш, інакш справа ідзе.

Калі ён падпісваў сваё імя, яму казалі: «Прыбудуць трактары». І вось яны цяпер і прыбылі. Яму нават і ў галаву не приходзіла, што з гэтымі трактарамі магла прыехаць і Каці. І ўсё-ж, вось яна — трэцяя ў радзе. Вось звярнула з дарогі, спыніла свой трактар ля самых варот на мастку.

— Бацька, адчыняй вароты!

Дзядзя Марчы стаіць, вачыма маргае, як быццам яго асляпляе сонца, лоб наморшчыў і ні з месца!

— Што яшчэ гэта? Можа, цяпер усім камандаваць будзеш? — мармыча ён збянтэжана. Але нарэшце ўсё-ж адважваецца адкрыць плятнёвыя вароты, — праўда, азіраючыся па баках, быццам у яго нарадзілася восьмая дачка.

Каці прыбавіла хуткасці і ўвяла трактар ва двор, на самую сярэдзіну. Тут яна спрытна затармазіла, жвава саскочыла на зямлю і кінулася абнімаць маці і старэйшых сясцёр. Гэта-ж так даўно ўжо не бачыліся! Радасна смеючыся, яны цалавалі дзяўчыну ў шчокі, якія разгарэліся, у лоб і бялявую галоўку. Старая выцірала слёзы і дзівілася, бачачы, як вырасла і ўздужала дачка. «І навошта было аб ёй непакоіцца, калі яе бераглі і песцілі!»

У вачах дзяўчыны стаяць слёзы, але не таму, што ёй хочацца плакаць. Дзядзя Марчы ўсё яшчэ не можа апрытомнець. Ён усё поркаецца ля варот, знарок не падыходзячы да сваіх, адчуваючы сябе неяк няёмка. Усё, што ён прапаведваў за сталом, пайшло прахам, Але Каці не чакае, каб бацька сам яе абняў; яна ідзе да яго, становіцца па-ваеннаму на выцяжку і рапартуе: — Таварыш член таварыства, маю гонар далажыць, што чацвёртая брыгада МТС прыбыла на месца прызначэння. Ці гатова зямля? Ці сабрана ўсё сцябло кукурузы?

— Што гэта яшчэ за «эмтэс»? — бурчыць стары і раптам успамінае, што ён не сабраў сцябла кукурузы і не склаў яго на краі поля, хоць паводле статута гэта яму належала зрабіць. А іншыя вось сабраліся ўсе разам і гэтую справу зрабілі... Толькі як гэта дачка яго пры ўсёй сям'і да адказу прыцягнула? Бач ты, бацькоўскі аўтарытэт падрывае... І ўрэшце, апрацоўваў-жа ён сам да гэтага часу, столькі год узапар, свае тры дзялянкі і сам лепш іншых ведае, што і як яму трэба рабіць! Хоць, па праўдзе кажучы, што датычыць сцябла, — яна мае рацыю! Толькі навошта пра гэта з самай непаслухмянай з яго дачок гаварыць? Толькі гэтага яму не хапала: з Каці ўспрэчку ўвязвацца або, чаго добрага, яшчэ з ёю пасварыцца.

І ён хутка пераводзіць гаворку на іншае:

— А ну скажы, ты ў гэтых штанах здымалася? — спытаў ён так, абы што-небудзь сказаць.

— Не, — адказала яна, тряснуўшы галавой, — тыя ўжо зніклі. Ведаеш, я ў іх усё пад машыну лазіла: іх масла праела.

— Веру. Ты заўсёды непаседай была. Вось і цяпер мне ўвесь двор паскудзіла, — раптам накінуўся на яе дзядзя Марчы, паказваючы ў бок трактара. — Такі бруд тут развядзеш, што і не вылезці з яго! А ну скажы, чый гэта трактар! Мары, злезь з трактара (Мары — яго пятая дачка). Гляньце на іх, — сапраўдныя гускі! Дык чый-жа трактар?

— Наш, — адказвае Каці, усміхаючыся.

— Сам ведаю, што наш — не панскі. А дзе-ж механік? Ды што ён здурэў, ці што, цябе адну пакінуў? Зірні толькі, што ты мне ва дворэ нарабіла? І што за МТС такая, што нават пра гэта не клапаціцца!

— Бацька, — пачала Каці гарача і на гэты раз сур'ёзна. — Я сюды трактар араць прывяла. Ты сцябло кукурузы сабраў? Стары так і падскочыў, як абвараны:

— Ты мяне, чуеш, не вучы, што рабіць.

А сам за вароты ды ў сельсовет, па тэлефону гаварыць. Ведае ён, з кім у МТС звязанца. Даведаецца сам, у чым справа...

Зайшоў у сельсовет і пытае намесніка старшыні: гэта сапраўдны мужчына, а не палітыкан у спадніцы. Толькі намеснік старшыні быў заняты: размяшчаў трактарыстаў па дамах.

Затое старшыня была ў кабінёце і ўважліва вывучала пасеўны план. Як убачыла старога, зараз і спытала, быццам з Каці згаварылася:

— Чаго-ж гэта вы, дзядзя Марчы, з поля кукурузнае сцябло не сабралі?

— Па-першае, я хачу пагаварыць па тэлефону, а па-другое, прашу мне не дакучаць; я трыццаць год узапар гэтую зямлю апрацоўваю!

— Добра, а вы ўсё-ж з поля сцябло збярыце, — адказала спакойна маладая жанчына. Потым яна спытала яго, з кім ён хоча гаварыць па тэлефону, і зараз-жа і выклікала дырэктара МТС па тэлефону.

Марчы прыклаў трубку да вуха.

— Ало... Машынна-трактарная станцыя? Гаворыць Марчы Бако з сяла. Калан... Так, таварыш дырэктар, — бацька Каці... Так, так... яе бацька. Скажыце, калі ласка, паколькі ўжо вы яе так адну пакінулі — дзе-ж механік? Так, шкада трактара... дарагая-ж рэч: як-жа яе на руках у дзяўчыны пакідаць?..

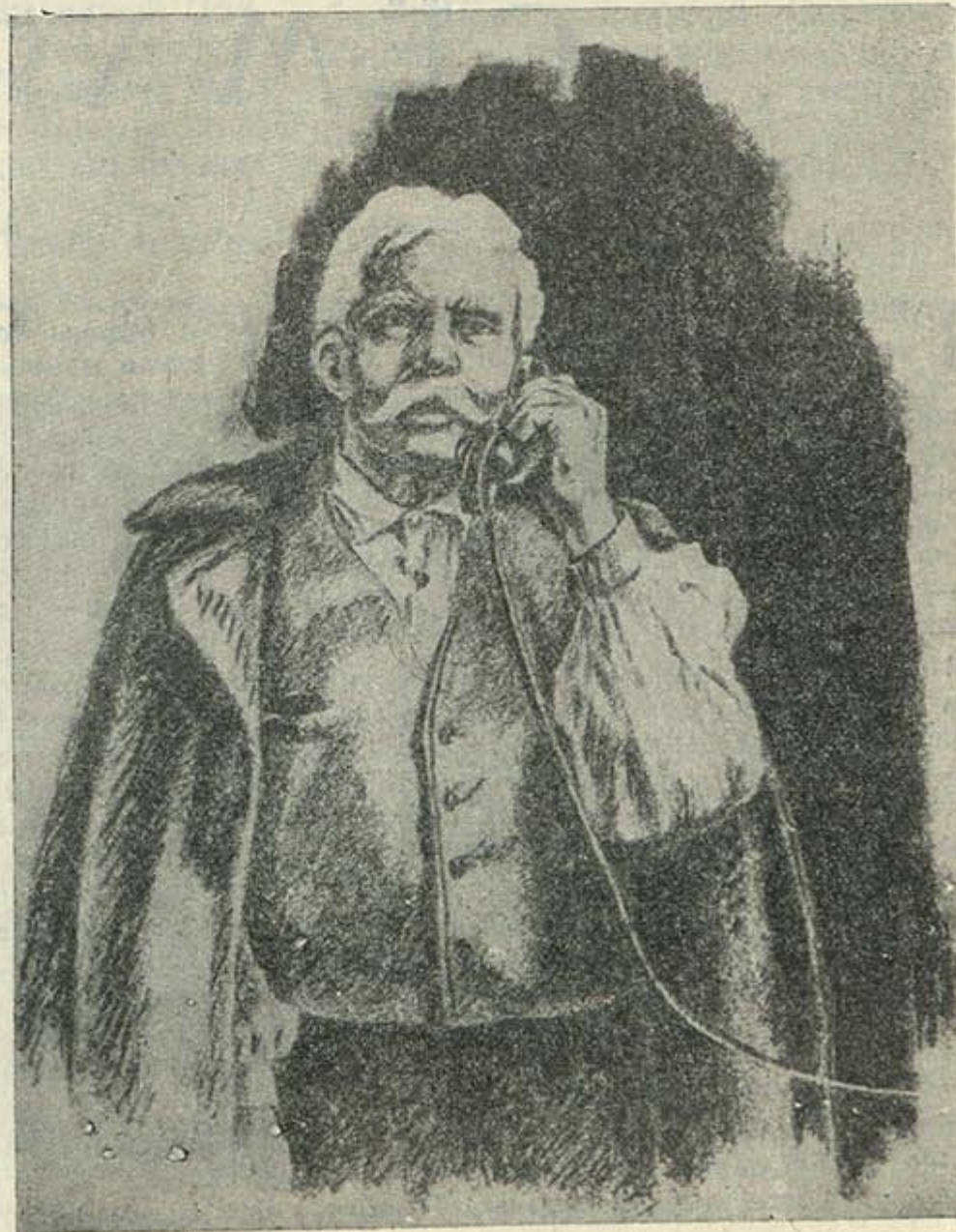
Дырэктар доўга нешта тлумачыў Марчы па тэлефону. Стары ўсё ківаў галавой і штосьці бурчэў. Здавалася, ён не ведае, што адказаць, але ўрэшце яму ўсё-ж нешта прышло ў галаву:

— Ці ведаеце, яна яго ледзь-ледзь у канаву не скінула. Ну, што вы на гэта скажаце? Як? Што? Яна адказвае за трактар? Ды гэта чыстае вар'яцтва! Вы яе да нас араць паслалі? Ну ўжо калі на тое пайшло, дык гэта чорт ведае, што такое? Гэтак мы... зусім прападзем!!

Дырэктар, як відаць, зноў доўга і падрабязна тлумачыў яму нешта, таму што стары зноў пачаў мармытаць і, чырвоны як рак, спытаў:

— Як?.. І вы, таварыш дырэктар, мне таксама пра кукурузнае сцябло гаворыце? Ды... як вам сказаць... Бачыце, усё дажджы былі... Так, так... Як-жа, была такая размова, ды ў мяне справы было па горла, а бабы не надта ў гэтым разумеюць... Так, так... Ну, усяго добрага!

Марчы паклаў трубку, надзеў капялюш і, не адказваючы на пытанне старшыні, накіраваўся дамоў. Аднак, дайшоўшы да кааператыва, як-бы раздумаў і хуткімі крокамі накіраваўся да свайго ўчастка зямлі і адтуль праз сельскага вартуўніка перадаў жонцы і дачкам, каб выходзілі на поле сцябло

збіраць і каб захапілі з сабой кошыкі і чаго-небудзь закусіць для поўдніка — сала, мамалыгі і цыбулі, — ды толькі каб цыбуля не была мёрзлай.

На другі дзень пачалося ворыва зямлі сялян, што ўступілі ў ТАЗ. На полі было шумна, бы на кірмашы. Дзеці і дзяўчаты, бабулі, сяляне — члены калектывных гаспадарак і аднаасобнікі — мітусіліся вакол трактараў і трактарыстаў у сініх спецоўках. Намеснік старшыні выступіў з прамовай, вітаючы дарагіх гасцей, і закончыў, як на сходзе: «Абвяшчаю веснавую пасейную кампанію пачатай».

— Пастойце, не пачынайце! — крычыць Марчы Бако. — Няхай на маёй зямлі трактарыст працуе, мужчына. Вось той хоць-бы, рыжы; гэты, прынамсі, чалавек сур'ёзны.

Старшыня, нервуючыся, пачала яму тлумачыць:

— Дзядзя Марчы, вашу зямлю вам сама Каці ўзарэ. Што вы за чалавек такі?

— Які-ніякі, а калі мне і тую дробязь, колькі ў мяне зямлі ёсць, сапсуюць і я без хлеба застануся, што я тады — да вас, ці што, грошы пазычаць пайду? Ведаю я вас: не дасце... Вы-ж скупая... У дагаворы не пісана, каб на нашу галаву дзеўчаны пасылаць. Дохлыя кошкі нейкія, а таксама так і мецяць чалавека абставіць! Вы на іх гляньце: панадзявалі штаны! Гляджу і дзіву даюся: як гэта ў іх яшчэ вусы не растуць.

Словы Марчы запалі ў душы і іншым сялянам, незадаволеным размеркаваннем трактараў. Асабліва незадаволены былі тыя, у каго стаялі на пастой трактарысты. З вечара яны іх прынялі як мае быць, накармілі-напаілі, каб хлопцы ім добра справу зрабілі. І вось цяпер сельсовет і Андрашу Кочышу, і Маціяшу Сабо паслаў дзеўчанят. Дык навошта-ж тады яны трактарыстаў да сябе прынялі?

Сонца ўжо стаяла высока ў небе, а яны яшчэ сварыліся. Моў, тое ды сёе, мне вы гэтага касавокага не пасылайце, а то ён так на трактары будзе ехаць, як сын Місі Пынга, калі на веласіпедзе ездзіць вучыўся — і ўсякае да таго падобнае. Урэшце старшыня і кажа:

— Ну, добра, таварышы, зробім новае размеркаванне! А на будучы год толькі інжынераў на ворыва запросім. Вельмі ўжо мы пераборлівыя сталі.

Трактарыстаў размеркавалі нанова. Спачатку мужчын, а затым дзяўчат. Сяляне выбіраюць дзяўчат па ўзросту. Найбольшы попыт на тых, якія старэй, — якраз наадварот, як пры сватанні бывае. Каці засталася апошняй. Яна маладзей за ўсіх: ёй ледзь споўнілася восемнаццаць год. Дзяўчына стаіць, абaperшыся аб свой трактар, хмурая, з палаючымі ад сораму шчокамі. Так-бы і заплакала, ды не хоча дзяўчат асароміць. Стаіць і ледзь слёзы стрымлівае. Так-бы і адвяла свой трактар — не спынілася-б да сёмага раёна. Крыўдна ёй на бацьку, — ён усяму віной. Вось і цяпер яшчэ з Місі Пынгай спрачаецца.

— Ты мне тут не размаўляй! — крычыць стары. — Твая зямля не мяжуе з Хедэшам!

— Вось яно што! — адказвае Місі Пынга. — Ты што гэта мяне прымусяць хочаш зямлю з тваім дзяўчом араць? Твой вырадак — навошта мне яе навязваеш?

Вусы ў Марчы Бако ўскудлачаны ад ярасці. Урэшце, ён не можа дапусціць, каб людзі яго дачку крыўдзілі. І ў першую хвіліну ён не знаходзіць у адказ іншых слоў, акрамя тых, якія чуў столькі раз ад старшыні сельсовета:

— Ты, брат, жаночую працу па заслугах цаніць не ўмееш. Я табе не пра сваю дачку гаварыў, а толькі сказаў, што твая зямля зусім з Хедэшам не мяжуе, а мая мяжуе толькі ў верхняй сваёй частцы: ну ўспомні: калі мы тычкі ставілі... Ну, як сказаць... Хто-ж тады, чорт вазьмі, з намі быў, калі мы зямлю абмервалі?.. Тут ён канчаткова забытаўся, хоць усяго толькі і хацеў сказаць, што яго зямлю павінен араць іменна той рыжы трактарыст.

Каці пусціла матор, трактар ірвануўся ўперад, і дзяўчына, не раздумваючы, уехала на дзялянку бацькі. Стары спалохана збочыў. А тым часам падаспела і яго жонка з астатнімі дачкамі. Усе яны сабраліся ў канцы поля, зусім як у тэатры, і ўсхвалявана, шырока раскрытымі вачыма глядзелі на сёму, бялявую сястру, якая яшчэ так нядаўна лічылася прыдатнай хіба толькі на тое, каб сячы крапіву качкам на корм... Пазней сышлася сюды-ж уся радня. Камедыя ды і толькі!

Дзядзя Марчы стаяў крыху воддаць, кроках у пяцідзесяці ад іх, перамінаючыся з нагі на нагу і не ведаючы, што яму рабіць. І раптам ён кінуўся за трактарам:

— Каці, стой! Каці!.. Чорт цябе!.. — Але Каці за гулам матора не чула яго вокрыку. Глыбока ўразаецца ў зямлю лемех плуга, гудзе разагрэты матор.

— Каці, стой! Чуеш, я табе загадваю!..

Бледны, як сценка, Марчы Бако бяжыць, спатыкаючыся, па пахадзі за трактарам і, нагнаўшы яго раптам — чорт ве-

дае як — забягае наперад і спыняецца перад машынай, размахваючы капелюшом.

— А божухна мой, — ускрыквае спалохана яго жонка, — вось-вось задушыць яго! Марчы! ды адыдзі-ж у бок, небарака!

Каці хапаецца за тормаз; яна вымушана спыніцца.

— Раз гавораць табе спыніцца, — спыніся! — ужо больш спакойна звяртаецца да яе бацька. Як-ніяк, усё-такі па яго загаду трактар спыніўся.

— Я тут павінна араць, бацька!

— Ты мне ўсю зямлю сапсуеш.

— Ды як-жа я гэта зраблю? Я-ж за ўраджай адказваю! Стары падскочыў, як ужалены.

— Ты адказваеш за ўраджай маёй зямлі? З якога гэта часу? Я сам за сваю зямлю адказваю, так і запішы сабе! — і ён калоціць кулаком па трактары. — Гэтак ты, бадай, у хуткім часе і дома камандаваць пачнеш! Скажаш, што ты мяне гадала ды розуму вучыла... А пакуль, пайшла вон з пахадзі... Але апошнія словы яго гучаць не надта ўпэўнена.

Цяпер Каці ведае, што трэба рабіць. Ёй вядомы ўсе слабасці старога бацькі. І яна падкупляюча ласкава звяртаецца да яго:

— Мне на станцыі так казалі: «Ты вазьмі і бацьку з сабой на трактар. Ён — добры гаспадар, ведае, як зямлю апрацоўваць. Так што ты яго парад слухайся!»

Стары шырока раскрыў вочы ад здзіўлення:

— Ды для цябе што бацька, што пустое месца... Га?

— Ну, прабацька! Далібог, прабацька!

— Ну, глядзі-ж! Каб у другі раз!..

І так, слова за слова, стары, і сам не ведаючы як, апынуўся на трактары, каля дачкі.

— Ты глядзі, ары без агрэху, а не, дык, вунь бачыш дарогу... І не забывай, што гэта мужчынскага розуму справа, — і ён горда азіраецца назад, на сзаіх.

А Каці хітравата пасмейваецца.

— Гэта значыць, ты цяпер нібы кантралёр, — якасць ворыва правяраеш.

— Гэта што? Накшталт інжынера?

— Як-бы і так. Інспектар па якасці...

— Ну, давай. Ведаеш, дзе трэба асцярожна весці? Вунь там, на схіле... Там асабліва цяжка. Колькі я з гэтай зямлёю намучыўся!..

І вось гэтак яны пачалі араць разам. Каці так вядзе трактар, што толькі дзіву даецца. Сядзіць на сядзенні, злёгка нахіліўшыся ўперад, і напружана глядзіць вялікімі блакітнымі, яшчэ так нядаўна па-дзіцячаму наіўнымі вачыма, на свежыя барозны.

Стары ўвесь ператварыўся ў зрок: усё вышуквае, ці не дапусціць дачка агрэху. Вось яны павярнулі другі раз, а ён яшчэ не прамовіў ні слова. І хочацца яму спытаць дзяўчыну: — Скажы мне, Каці, хто цябе гэтаму майстэрству навучыў? — але сорамна неяк, і стары маўчыць. І замест таго, каб сачыць за ворывам, міжволі думае: «А што скажуць дочкі вечарам? Гэта-ж да ўчарашняга дня ён быў у сябе ў сям'і што называецца пуп зямлі, а вось цяпер, падначальваючыся волі гэтага дзеўчаныці, трактар лёгка і жвава зварачвае на паваротах. Яна так спрытна кіруе рычагамі, нахіляючы іх то ўперад, то назад, як быццам працуе на ткацкім станку. Затое дзядзя Марчы доўга, доўга думае, пакуль адважыцца перасунуць нагу, сядзіць, як у цырульніка. Ён калісьці чуў, што гэтыя машыны прыводзяцца ў дзеянне электрычным токам, і калі штурхане цябе, дык забудзеш і як цябе зваць.

Апоўдні прыбыла і старая і прынесла смачны, пахучы боршч з фасолі з капчонымі рабрынкамі.

— Стой, досыць папрацавалі, — рашуча гаворыць стары і ўсаджваецца за абед, акружаны сям'ёй. Ён, як заўсёды, есць, чэрпаючы лыжкай з гаршка, а дзяўчаты, усеўшыся вакол яго, сёрбаюць з міскі гарачую яду. Самы вялікі кавалак капчоных рабрынак атрымала Каці. Гэтага яшчэ ніколі не здаралася ў іх сям'і. І ніхто-б нават не пасмеў пра гэта і думаць.

Марчы Бако маўчыць. Цярпліва слухае, як смяюцца і жартуюць дзяўчаты. І не накідваецца на іх: «Чаго вы балбочаце?». Павольна дастае з кішэні табакерку і яшчэ раз прабуе знайсці што-небудзь няладнае ў сваёй малодшай дачкі.

— Пакурым? — прапануе ён ёй вельмі сур'ёзна, працягваючы ёй табакерку. — Ужо раз ты штаны надзела...

— Дзякуй, я не куру! — ветліва адказвае яна і раптам адчувае такі прыліў радасці, што проста не ведае, што рабіць.

Марчы Бако выцірае вусы, павольна запальвае папяросу, доўга разглядае сёму дачку і, палопайшы яе па плячы, гаворыць:

— Дагэтуль толькі я быў мужчынай у доме. А цяпер нас будзе двое: я ды Каці.

(Пераклад з румынскага)

Прачытайце гэтыя кнігі

Дзяржаўнае выдавецтва БССР да 300-годдзя ўз'яднання Украіны з Расіяй выпусціла ў свет зборнік вершаў пад назвай «Сястры Украіне».

У зборніку — лепшыя вершы паэтаў нашай рэспублікі, прысвечаныя Украіне і яе народу. Тут творы слаўнага песняра Беларусі Янкі Купалы, вершы народнага паэта Якуба Коласа, Аркадзя Куляшова, Максіма Танка, Пімена Панчанкі, Кастуся Кірэенкі, Анатоля Астрэйкі, Аляксея Зарыцкага, Рамана Сабаленкі. У зборнік увайшоў таксама «Драматычны абразок з дзіцячых год Т. Г. Шэўчэнкі» — «На Віленскім шляху».

Міхася Клімковіча, прысвечаны светлай памяці вялікага песняра-рэвалюцыянера.

Зборнік «Сястры Украіне» — гэта своеасаблівы падарунак беларускага народа украінскаму ў дні яго вялікай урачыстасці, якая адзначалася ўсёй савецкай краінай.

Вершы раскажваюць пра цяжкую долю украінскага народа ў мінулым, пра яго самаадданую барацьбу за вызваленне з-пад ярма польскай шляхты, пра яго шчаслівае жыццё ў наш, савецкі час.

Але галоўнай тэмай большасці вершаў з'яўляецца дружба народаў нашай магутнай Радзімы, якая пад кіраўніцтвам Комуністычнай партыі ідуць да светлых вяршынь камунізму.

У адным з лепшых вершаў зборніка («Прывітанне Украіне») паэт Кастусь Кірэенка піша:

З беларускай зямлі, як ад роднага сына,
Украіна, прывет мой прымі.
Люба нам тваю радасць вітаць, Украіна,
У шчаслівай савецкай сям'і.

Анатолий Іваноў свой раман «На Далёкім Усходзе» пачынае такім малюнкам.

Ноч. Шторм. Мора разбівае хвалі аб прыбярэжныя скалы. Дождж. Вецер. Бушуе ў сваім вусці рака Імклівая.

Караблёў не відаць: цяжкія пайшлі дрэйфаваць у адкрытае мора, а лёгкія пахаваліся ў бухтах. Толькі там, дзе Імклівая як-бы ўпіраецца ў манчжурскі бераг, змагаецца з хвалямі японскі браніраваны кацер, кожную хвіліну рызыкуючы быць выкінутым на каменні. Яшчэ ў горшым становішчы знаходзіцца шлюпка, якую кіруе адзін чалавек у бок савецкага

берагу. За шлюпкай на вярхоўцы цягнуцца тры трупы. Паяўляецца савецкі пагранічны кацер, і з японскага кацера расстрэльваюць шлюпку, каб замесці сляды чарговай самурайскай дыверсіі...

Ужо з першай старонкі аўтар авалодвае ўвагай чытача. І не столькі цікавым сюжэтам, колькі шчырым паказам гістарычных падзей, якія адбываліся на Далёкім Усходзе, пачынаючы з хасанскіх баёў.

Анатолий Іваноў — афіцэр Савецкай Арміі. «На Далёкім Усходзе» — не толькі яго першы вялікі раман, але і наогул першы літаратурны вопыт. Аўтар раскажвае пра будні і баявое жыццё байцоў і афіцэраў Савецкай Арміі, пераважна лётчыкаў, пра агрэсіўныя планы і дзеянні японскіх самураяў і іх прыхвасняў — белагвардзейскіх эмігрантаў у Манчжурый. Першая частка — «На беразе Імклівай» — рысуе падзеі ад боек ля Хасана да чэрвеня 1941 года. Другая частка — «Таксама прырэдні край» — Далёкі Усход у гады Вялікай Айчыннай вайны. І трэцяя — «На сопках Манчжурый» — разгром савецкімі войскамі японскай Квантунскай арміі, капітуляцыя Японіі.

Чытач з задавальненнем адзначае, што ў нашу літаратуру ўваходзіць яшчэ адзін добры мастак слова.

Грамадскасць нашай Радзімы шырока адзначала сёлета пяцідзесяцігоддзе з дня нараджэння любімага пісьменніка, друга савецкіх дзяцей — Аркадзія Гайдара.

Творы гэтага выдатнага мастака, адважнага барацьбіта за рэвалюцыю, карыстаюцца вялікай папулярнасцю не толькі сярод маленькіх чытачоў, але і сярод дарослых. Прычына перш за ўсё ў тым, што Гайдар быў не толькі разумным інжынерам чалавечых душ, але і да канца свайго жыцця верным салдатам Радзімы.

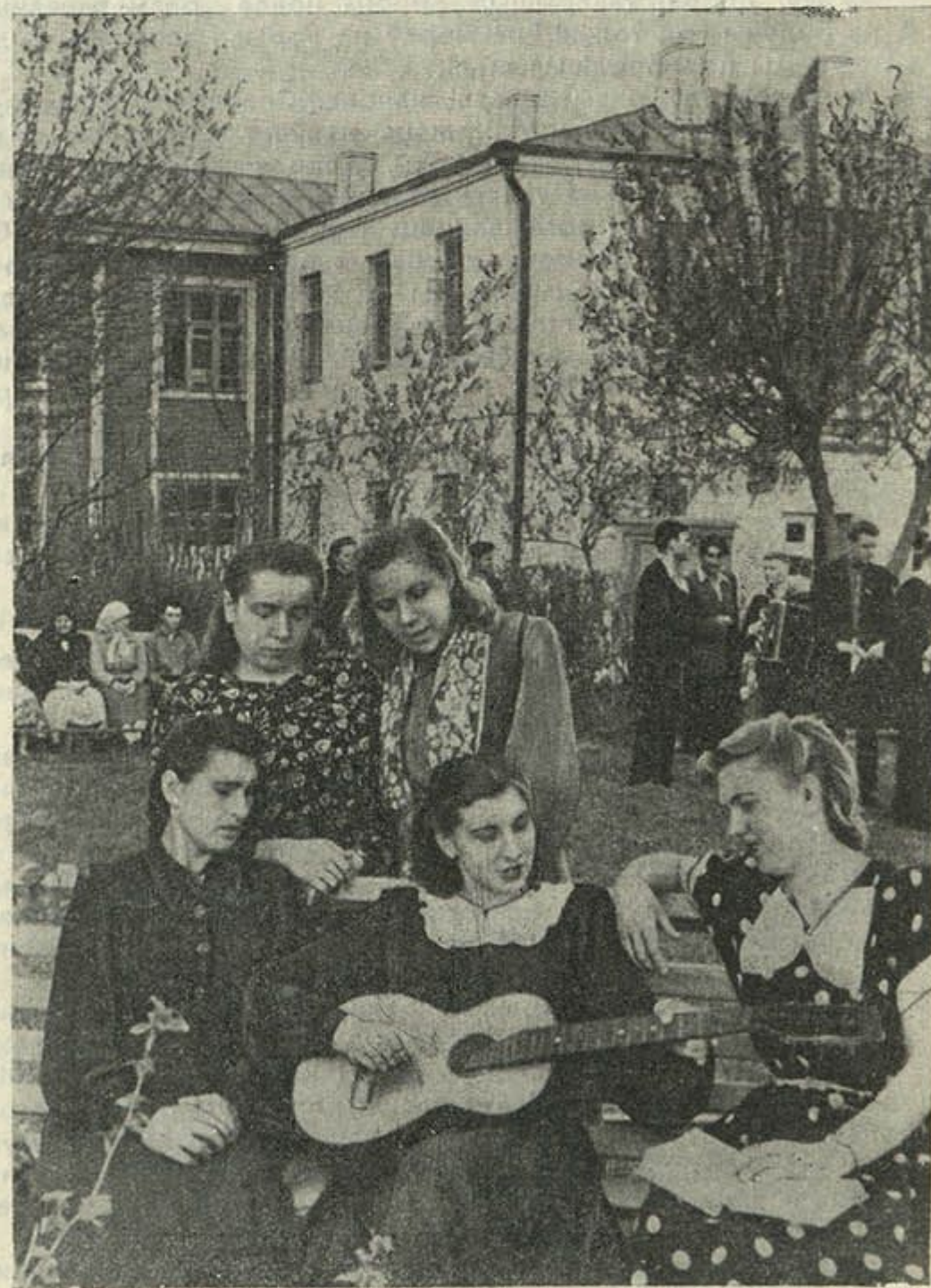
Яго аповесці і апавяданні выданы на многіх мовах нашай шматнацыянальнай краіны.

Нядаўна Дзяржаўнае выдавецтва БССР выпусціла ў свет аднатомнік выбраных твораў пісьменніка. Некаторыя з іх упершыню перакладзены на беларускую мову.

У аднатомнік уключаны шырока вядомыя аповесці: «Школа», «Далёкія краіны», «Ваенная таямніца», «Цімур і яго каманда», «Камендант снежнай крэпасці» і чатыры апавяданні: «РВС», «Чацвёрты бліндаж», «Дым у лесе», «Чук і Гек».

Наш чытач даўно палюбіў гэтыя творы, іх выдатных герояў — маленькіх па ўзросту, але вялікіх сваім унутраным светам.

Р. АЛЯКСЕЕВ

Дом адпачынку «Пячэрска» — старэйшы ў Магілёўскай вобласці. На здымках: прадзільшчыца Магілёўскай шоўкавай фабрыкі Вольга Міцькова, работніца Ельскай мэблёвай фабрыкі «Чырвоны пільшчык» Алена Бардашэвіч і прадаўшчыца Бабруйскага універмага Зоя Каліноўская; у другім радзе — прадзільшчыца Магілёўскай шоўкавай фабрыкі Іскра Цітова і Надзея Семянкова.

Фото Ч. Мезіна.

ГАДАВАННЕ ІНДЫЧАНЯТ

Паспяхова гадаваць індычанят можна пры захаванні асноўных элементарных правіл па догляду, кармленню і ўтрыманню іх, асабліва ў першыя два месяцы жыцця.

Індычанят да 45—60-дзённага ўзросту трымаюць пад насадкай або штучнай грэлкай.

Пад насадкай-індычкай можна трымаць 15—20, пад курыцай 10—12 індычанят як уласнага вываду, так і з інкубатора.

Пры штучнай гадоўлі прымяняюць грэлкі.

Найбольш зручнай з'яўляецца воданаліўная грэлка. Робіцца яна з дошак у выглядзе скрынкі з адкідной крышкай без дна размерам у версе 45×45 см, унізе 65×65 см і вышынёй 45 см. У адной сценцы скрынкі, знізу, робяць свабодны праход вышынёй у 20 см і завешваюць фіранкай. Праз яго індычанят выходзяць на падлогу, дзе іх кормяць і паяць. У скрыню для абагрэву ставяць чыгунок або гліняны гаршчок ёмкасцю ў 7—8 літраў з гарачай вадой і накрываюць патэльнай. Каб захаваць цяпло, зверху скрыні кладуць падушку, набітую ўцяпляючым матэрыялам. Вада ў чыгунку па меры астывання мяняецца 3—4 разы ў суткі. Гэтым забяспечваецца ў скрыні тэмпература каля 29° С.

Для індычанят ва ўзросце да 15—20 дзён гарачую ваду мяняюць раніцай і ўвечары, а з 21 па 25 дзень — толькі ўвечары. Прыкладна з 25 дня індычанят у скрыню не заходзяць, а размяшчаюцца каля яе на саломе. У такой скрыні можна гадаваць 15 індычанят. Каб выгадаваць большую колькасць, размер грэлкі ў даўжыню можна падвойць або патройць.

Памяшканне кожны дзень праветрываюць, не дапускаючы скразнякоў.

З 20-дзённага ўзросту індычанят прывучаюць да седалаў, якія прыладжваюць на вышыні 15—20 см ад падлогі.

Пачынаючы з 35-дзённага ўзросту, у цёплае, сонечнае надвор'е, індычанят выпускаюць на выгул: у першыя дні на 15—30 хвілін, а затым і на большы тэрмін. У сырое надвор'е, калі трава мокрая ад дажджу або расы, індычанят на выгул не выпускаюць, бо яны намакаюць і прастуджваюцца. Іх трэба ахоўваць і ад сонцапёку з дапамогай павецяў з дошак, галля, саламяных матаў.

Індычанят, выведзеных насадкай, пачынаюць карміць, як толькі яны абсохнуць, а выведзеных штучна — адразу ж па дастаўцы з інкубатарнай станцыі.

Першым кормам індычанят служыць пшано, дробна патоўчанае зерне пшаніцы, кукурузы, аўсяныя і ячменныя дробныя крупы. Даюць таксама крута звараныя і дробна пасечаныя яйкі, свежы тварог і прастаквашу. У кармушках пастаянна трымаюць сухую мучную сумесь, каб індычанят елі яе ў любы час і ўволю.

З чацвёртага дня індычанят кормяць узятай у роўных частках сумессю з любых дробных круп і добра адсеянай мукі. Сумесь увільгатняюць знятым маляком, пахтай або бульёнам ад варкі

У перыяд з 30 мая па 2 чэрвеня 1954 г. у г. Мінску адбываліся першыя рэспубліканскія матацыклетныя спаборніцтвы Добраахвотнага таварыства садзейнасці арміі, авіяцыі і флоту (ДТСААФ), прысвечаныя знамянальнай гістарычнай даце 300-годдзю ўз'яднання Украіны з Расіяй. У спаборніцтвах прынялі ўдзел 5 абласцей рэспублікі і горад Мінск. У кожнай камандзе вобласці і горада ўдзельнічала па адной жанчыне. Усяго было 6 жанчын.

У выніку ўпартай спартыўнай барацьбы на майстэрства ваджэння матацыкла (з перашкодамі: вароты, васьмёрка, трампліны) і кросу на дыстанцыі 50 км па перасечанай мясцовасці з натуральнымі перашкодамі (канавы, забалочаны брод) 1-е месца заваявала па двух відах спорту майстар завода Гомсельмаш (Гомель) Гальмукова Л. А. на матацыкле па класу д. 125 см³. Па майстэрству ваджэння набрала 207,5 ачкоў, па кросу паказала час 1 г. 26 м. 32 сек.

2-е месца заняла літработніца рэдакцыі «Чырвоная змена» (Мінск) Трахтэнберг С. Ф.: па майстэрству ваджэння набрала 220 ачкоў і па кросу паказала час 1 г. 31 м. 42 сек.

3-е месца па майстэрству ваджэння заваявала Гармоза Т. І. (Брэсцкая вобл.), набраўшы 393,7 ачка; па кросу — бухгалтар абласнога камітэта ДТСААФ Гродзенскай вобласці Бехнер І. І., паказаўшы час 1 г. 40 м. 14 сек.

За дасягнутыя поспехі ў матацыклетным спорце старшыня Рэспубліканскага камітэта ДТСААФ Беларускай рэспублікі Красной уручыў жанчынам каштоўныя падарункі і дыпламы 1-й, 2-й і 3-й ступені.

На здымку: работніца Гомсельмаша Гальмукова Л. А. бярэ перашкоду праз забалочаны брод.

Фото Н. Гацко.

жывёльных кармоў. Пасля 40 дзён мешанку робяць на вадзе, дадаючы дробна пасечаную свежую зелень (віка-аўсяную сумесь, цыбулю, крапіву, канюшыну, сурэпку, салату, капусту). Карысна прымешваць пякарскія дрожджы. Ставовую соль перад саленнем мешанкі, раствараюць у цёплай вадзе.

Дробна пасечаную свежую зелень трымаюць таксама ў асобных кармушках або падвешваюць у пучках, каб індычанят маглі есці яе ў прамежках паміж кармленнямі.

З 10-дзённага ўзросту індычанят пачынаюць даваць варанае, дробна пасечанае мяса, а таксама бульбу.

Замест мешанкі можна скармліваць свежую рассыпчатую, звараную на маляку кашу.

Мешанка павінна быць рассыпчатой. Рыхтуюць яе толькі на адно кармленне з разліку поўнага паядання на працягу 20—30 хвілін.

У першыя 40 дзён жыцця ўвільготненая мешанка даецца па 6—8 раз у дзень, затым паступова скарачаецца да 5—6, а пасля 61 дня — да 4—5 раз у дзень.

Пачынаючы з 21—31 дня жыцця, індычанят насыпаюць у спецыяльныя кармушкі зерне з разліку 15—20% ад скармліваемай сухой сумесі. Колькасць зерня паступова павялічваюць да 40%.

Мінеральныя кармы: дробная і прасеяная ракушка, крэйда, паленая і тоўчаная косць, старагашаная вапна і буйназярністы пясок знаходзяцца ўвесь час у кармушках.

Кармы павінны быць толькі свежыя, чыстыя, добрааказныя. Карміць трэба ў пэўныя гадзіны, праз роўныя прамежкі часу. З першых дзён кормяць індычанят не менш 8 раз у суткі; з 30 да 60-дзённага ўзросту 5—6 раз і пры ўтрыманні на пашы 2—3 разы ў дзень.

З асаблівай увагай трэба карміць слабых і адстаючых у росце індычанят. Слабых і тых, якія застаюцца з пустымі зобікамі, адсаджваюць, ствараць ім палепшаны догляд і ўзмоцненае кармленне. Кармушкі і пайкі ўвечары трэба мыць, пажадана ў гарачай вадзе, праз кожныя 5 дзён дэзінфіцыраваць 2-працэнтным раствором крэаліну або моцным шчолакам.

Індычанят вельмі добра растуць пры наяўнасці выпасаў, на якіх акрамя зелены, насення пустазелля, могуць спажываць жывёльны корм у выглядзе розных насякомых, лічынак, чарвей. Індычанят робяць вялікія пераходы і добра збіраюць пасля жніва апаўшае зерне

К. ГРАЧОВА.

АБ КУЛЬТУРНЫХ НАВЫКАХ У ЧАС ЯДЫ

Н. СМІРНОУ

ПЫТАННЕ аб добрых, культурных звычках, навіках у час яды не штучна надуманае і не дробнае пытанне. Добрыя агульнапрынятыя навікі ў час яды—не выдумка арыстакратаў, а суміраваныя, выпрацаваныя шматвяковым вопытам правілы гігіены. І кожны культурны чалавек лічыць сваім абавязкам захоўваць гэтыя правілы. Лепш за ўсё культурныя навікі прывіваць чалавеку з дзяцінства. Чым раней засвоены такія навікі, тым лягчэй, вальней, натуральней адчувае сябе і трымаецца чалавек у час яды ў любых абставінах.

Пры засваенні добрых звычак у час яды перш за ўсё не трэба рабіць розніцы паміж ядою дома і ядою па-за домам—у гасцях, у грамадскіх месцах. Прызвычаіўшыся культурна прымаць ежу дома, чалавек не будзе губляцца і ў грамадстве, не будзе адчуваць сябе нацягнута і не дазволіць сабе нягэбраных рухаў і хібаў, якія могуць зрабіць яго смешным або непрыемным у вачах іншых людзей.

Праўда, кожны назіральны чалавек і без асаблівых правіл лёгка можа зразумець, як трэба паводзіць сябе. Ён не пакладзе, напрыклад, на калені неразгорнутай сурвэткі, ведаючы, што яе прамое прызначэнне—ахоўваць касцюм ад крошак хлеба, распырсквання вадкіх страў; ён не будзе наліваць у шклянку чай звыш меры—праз край; ён не будзе есці з нажа, добра разумеючы, што засунуты ў рот нож можа парэзаць язык і губы, і, апроч таго, такая манера робіць на навакольных самае непрыемнае ўражанне.

Такім чынам, мы вядзем гутарку не аб тых «добрых манерах», якія прынята разумець (часам не без падставы) у некалькі іранічным сэнсе, а аб сапраўды добрых, культурных навіках, аб гігіенічных правілах, якія павінен ведаць і выконваць кожны выхавальнік, перш за ўсё бацькі, для таго, каб своєчасова і ўмела прывіць гэтыя навікі дзецям.

Калі прыгледзецца ўважліва да культурных звычак у час яды, то няцяжка заўважыць, што ў асноўным яны зводзяцца да таго, каб не заносіць у ежу бруд і бактэрыі, а таксама есці так, каб не псаваць апетыт іншым.

Верхняе адзенне (паліто, плашч і да т. п.) абмяжоўвае рухі таго, хто есць; хто прымае ежу, скажам, у паліто, нярэдка пэцкае яго ёю. Натуральна, што аб чалавеку з тлустымі плямамі ад ежы на адзенні ствараецца ўяўленне, як аб неахайным. Аднак важна не толькі ахоўваць ад ежы верхняе адзенне, але і яшчэ ў большай меры—ахоўваць ад яго ежу. Трэба памятаць, што верхняе адзенне знаходзіцца ў частым сутыканні з самым рознастайным навакольным асяроддзем—на вуліцы, у трамваі, у аўтобусе, прычым зусім не выключана і міжвольнае сутыканне з крыніцамі хвароб, інфекцый. Вось чаму верхняе адзенне—самае бруднае адзенне і ад яго трэба ахоўваць ежу, а перад ядой знімаць яго.

Тое-ж самае можна сказаць і аб ядзе

ў шапцы або іншых галаўных уборах. Гэта і негігіенічна і, апроч таго, узмацняе прыток крыві да твару, у прыватнасці, да носа, і робіць твар і нос чырвонымі, бліскучымі.

Рукі чалавека часцей за ўсё сутыкаюцца з самымі рознымі прадметамі знешняга свету і таму найбольш забрудняюцца і пэцкаюцца. На прадметах могуць знаходзіцца мікробы заразных хвароб, напрыклад, брушнага тыфу, халеры, дызентэрыі, а таксама глісты. Заразны пачатак гэтых захворванняў пранікае ў арганізм праз рот, і такія хваробы ўрачы звычайна так і называюць «хваробамі брудных рук». Вось чаму вельмі важна заўсёды сачыць за чыстотай рук, асабліва ў дзяцей, а таксама ва ўсіх, хто гатуе їм ежу і корміць іх. Кожны раз перад ядой трэба старанна мыць рукі.

Мы ўжо прыгадвалі аб прызначэнні сурвэткі—ахоўваць касцюм ад выпадковага забруднення. Акрамя таго, сурвэткай выціраюць рот і рукі ў часе і пасля яды. Звычайна сурвэтку або кладуць на калені, або закладваюць кончык яе за борт пінжака або кіцеля, а другі канец распускаюць уніз па касцюму. Дзецям, пераважна дашкольнікам і малодшым школьнікам, сурвэткі найлепш абвязваць вакол шыі.

За сталом належыць сядзець роўна, не апірацца на стол і спілку крэслаў, не развальвацца на крэсле і не кранаць лакцямі суседзяў. Не трэба барабانیць па сталю пальцамі або ўдараць нажом па шклянцы або талерцы—усё гэта робіць непрыемнае ўражанне на навакольных.

У многіх ўкаранілася звычка чытаць у час яды газету, кніжку. Ад гэтай звычкі трэба адмовіцца, бо, па-першае, чытанне ў час яды самым неспрыяльным чынам адбіваецца на страваванні; па-другое, той, хто чытае за сталом, тым самым выказвае няўвагу і непавагу да іншых. Апрача таго, у час яды можна запэцкаць газету, кнігу ежай.

Есці страву трэба так, каб не псаваць апетыт прысутным: без усялякай паспешнасці, не чвйкаць і не сёрбаць. Сусед, які гучна есць, заўсёды робіць непрыемнае ўражанне. Зусім магчыма пазбегчы чвьявання, калі разжоўваць ежу пры закрытым роце. Не рэкамендуецца размаўляць, калі рот поўны ежы.

Суп ядуць, злёгка нахіліўшыся над талеркай. Бульёну ў лыжку бяруць нямнога—тады ён хутчэй стыне і не расплюскаецца. Лыжку да рота падносяць яе вузкім канцом, а не бакавою паверхняй. Дзьмуць на лыжку, а тым больш у талерку з супам, не рэкамендуецца, таму што пырскі могуць разлятацца ў бакі.

Яда з агульнай пасуды была раней звычайнай з'явай ва многіх рабочых і сялянскіх сем'ях. Выклікалася гэта крайняй галечай, адсутнасцю сродкаў на куплю пасуды для кожнага члена сям'і. У наш, савецкі час становішча ў корані змянілася, аднак там-сям яшчэ, як свайго роду непарушная традыцыя, захаваўся звычай есці ўсім членам сям'і (ды і

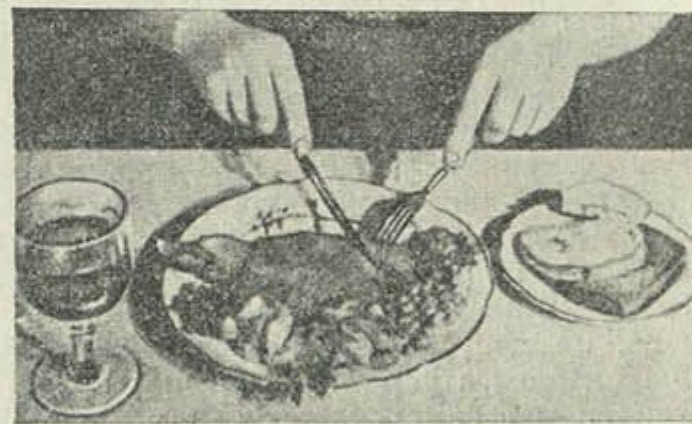
госцю) з агульнай пасуды. З такім звычаем трэба рашуча змагацца.

Есці без талерак, з агульнай міскі, непрыемна і негігіенічна. Гэта часам садзейнічае распаўсюджванню хвароб у тым выпадку, напрыклад, калі ў сям'і захварэе хто-небудзь хоць-бы грыпам, не кажучы ўжо аб іншых, больш сур'ёзных інфекцыйных захворваннях.

Браць пальцамі паданы к сталу хлеб з агульнай талеркі не дазваляецца, бо ні ў каго з прысутных не можа быць упэўненасці ў чыстаце чужых рук, а не зусім чыстыя рукі, як ужо гаварылася, могуць стаць крыніцай і перадатчыкам розных інфекцый. Хлеб звычайна бяруць чыстым відэльцам. Адкусваць хлеб ад цэлага кавалка непрыстойна. Лепш, зручней адламваць ад кавалка асобныя скібкі.

Ніякую яду з першых і другіх страў не трэба класці на хлеб. Выключэнне складаюць толькі масла, сыр і ікра.

Другія, звычайна мясныя, стравы ядуць з дапамогай нажа і відэльца. Нажом і відэльцам дзейнічаюць адначасова, трымаючы іх у руках на працягу ўсяго часу яды. Лічыцца непрыгожым карыстацца нажом і відэльцам папераменна, гэта значыць спачатку нарэзаць мяса лустачкамі, а потым, паклаўшы нож, падносіць іх відэльцам да рота.

Відэлец і нож, пры разразанні мяса на талерцы, трымаюць у некалькі нахіленым становішчы, інакш, пастаўленыя вертыкальна, яны могуць саслізнуць з талеркі і распырскаць ежу на абрус і на адзенне.

Некаторыя стравы ядуць без нажа. Да іх, у прыватнасці, адносяцца: рубленая катлеты, струганае мяса, яешня, розная гародніна (морква, шпінат, зялёны гарошак і да т. п.). Рыбу ядуць таксама пры дапамозе аднаго відэльца, але, каб зручней было, прытрымліваць рыбу, выбіраючы дробныя костачкі, карыстаюцца кавалачкам хлеба (лепш хлебнай скарынкай);—яго трымаюць у левай руцэ. Есці аднымі рукамі (без відэльца, нажа, лыжкі) дазваляецца толькі вельмі дробную дзічыну і ракаў.

Непрыстойным лічыцца мачыць кавалчкі хлеба ў соусе або выціраць імі талерку, а потым з'ядаць гэтыя кавалчкі. Калі прапануюць узяць з агульнага блюда тую або іншую страву, то рэкамендуецца заўсёды браць бліжэйшы кавалак, а не выбіраць.

Пагаворым аб некаторых дробязях. Негігіенічна браць соль з салонкі пальцамі. Не трэба таксама браць яе і

СУП З ВІШАНЬ З ВАРЭНІКАМІ

Вішні, прызначаныя для супу, падзяліць папалам. Адну палавіну ачысціць ад костачак, другую размясіць, дадаць костачкі ад ачысткі першай часткі вішань, заліць 4—5 шклянкамі гарачай вады, пакласці цукар, давесці да кіпення і працадзіць. Прыгатаваць цеста, як для калдуноў, тонка раскатаць і выразіць кружочкі; на кожны кружочак пакласці 1—2 ачышчаныя вішні і зашчыпаць краі цеста. Перад самай падачай на стол варэнкі пакласці ў гарачы вішнёвы адвар і варыць на працягу 5—10 хвілін.

На 600 г вішань — 1 шклянку мукі пшанічнай, $\frac{1}{2}$ шклянкі цукру, 2 яйкі.

СУП-ХАЛАДЗЕЦ

Маладыя буракі разам з бацвіннем прамыць; буракі ачысціць, пакласці ў каструлю, заліць вадой (2 шклянкі на порцыю) і паставіць варыць на 20—30 хвілін. За 10 хвілін да заканчэння варкі ў каструлю пакласці лісцікі буракоў. Звараныя буракі з лісцямі адкінуць на друшляг або сіта, даць сцячы адвару, дробна ссячы і пакласці ў супавую каструлю; туды-ж дадаць дробна нарэзаныя свежыя гуркі, вараныя яйкі, зялёную цыбулю, смятану, цукар, заліць квасам і астуджаным бурачным адварам.

КУЛІНАРЫЯ

Падаючы на стол, пасыпаць зеленню пяташкі або кропам.

На 1 л хлебнага квасу — 500 г маладых буракоў з бацвіннем, 2 свежыя гуркі, 75 г зялёнай цыбулі, 2 яйкі, 2 ст. лыжкі смятаны і 1 чайную лыжку цукру.

БУЛЬБА, ФАРШЫРАВАНАЯ МЯСАМ

Адабраць 1 кг буйнай бульбы, добра прамыць, яе, заліць варам, пасаліць і варыць да поўгатаўнасці. Затым ачысціць бульбу, зрэзаць бакавінку з аднаго боку і дастаць сярэдзіну. Мясца (300 г) прамалоць разам з вынятай бульбай, убіць у яго яйка, дадаць дробна нарэзаныя кроп, соль і пахучыя молаты перац; усё гэта добра выбіць. Атрыманым фаршам начыніць бульбу і закрыць яе бакавінкамі. Пакласці бульбу шчыльна ў кацялок, уліць у яе бульён або ваду і тушыць да гатаўнасці. Заправіць таматам, мукой і смятанай.

БУЛЬБА, ФАРШЫРАВАНАЯ СЕЛЯДЦОМ

1 кг бульбы прыгатаваць, як указана ў рэцэпце «Бульба, фаршыраваная мясам». Мякаць, вынятую з сярэдзіны,

прамалоць з ачышчаным селядцом, дадаць 2 дробна нарэзаныя цыбуліны, пахучы перац, лаўровы ліст у парашку, сырое яйка і смятану; усё гэта добра выбіць. Атрыманым фаршам начыніць бульбу, абсмажыць у масле, заліць смятанай і запячы ў гарачай печы.

КАТЛЕТЫ З КАПУСТЫ

Капусту ачысціць, дробна нашынковаць і скласці ў каструлю. Туды-ж уліць гарачае малако, паставіць каструлю на пліту, накрыць крышкай і тушыць да гатаўнасці, прыкладна, 30—40 хвілін. У гатовую капусту паступова ўсыпаць манныя крупы, няспынна памешваючы, каб не атрымліваліся камячкі, і працягваць тушыць яшчэ 5—10 хвілін. Пасля гэтага каструлю зняць з агню, у капусту дадаць яечныя жаўткі, соль, добра вымяшаць і астудзіць. З астуджанай масы прыгатаваць катлеты, змачыць іх у яечным бялку, абваляць у сухарах і абсмажыць з абодвух бакоў. Катлеты падаць к сталу з малочным або смятаным соусам.

На 1 кг капусты — $\frac{1}{2}$ шклянкі маннай крупы, $\frac{1}{2}$ шклянкі малака, 3 яйкі, $\frac{1}{2}$ шклянкі сухароў і 3 ст. лыжкі масла.

сваім уласным нажом або лыжкай, асабліва тым канцом, за які бяруцца рукамі. Да салонак часта кладуць спецыяльныя лыжачкі або касцяныя лапаткі, — імі і бярэцца соль па меры патрэбы. Наогул рэкамендуецца з агульных блюдаў або талерак не браць нічога сваімі відэльцамі або рэзаць стравы, што на іх ляжаць, сваімі нажамі. Для гэтай мэты на агульных блюдах ёсць спецыяльныя відэльцы або нажы.

У часе яды ў мясе могуць трапляцца косці, перац, лаўровы ліст і г. д. Усё гэта павінна быць пакінута на талерцы, а каб яны не перашкаджалі ядзе — іх адсоўваюць у бок, на дне талеркі. Не трэба іх абсмуктаць або класці на прыўзняты край талеркі, а тым больш калі яе на сурвэту.

Апельсіны і мандарыны дазваляецца чысціць рукамі. Фрукты падносяць да рота рукой (толькі не нажом), маленькімі кавалачкамі. Тарты, марожанае і розныя салодкія пячэнні ядуць чайнымі або спецыяльнымі лыжачкамі. З вазы з цукеркамі выбіраць трэба вачыма і выбранае адразу-ж браць, а не перабіраць пакладзенае на вазу рукамі.

Курэнне ў час яды недарэчы за агульным сталом. Гэта перш за ўсё дрэнны прыклад для дзяцей. Апрача таго, многія людзі не пераносяць табачнага дыму, і з гэтым таксама неабходна лічыцца. Неэтычна рабіць сабе прыемнасць, прыносячы непрыемнасць іншым. Для

курэння пасля яды ў прысутнасці жанчын неабходна прасіць іх дазволу.

Калі здарыцца ў часе яды праліць што-небудзь, перакуліць незнарок шклянку, — не трэба ператвараць падобны нязначны эпізод у падзею, шмат гаварыць, вохкаць. Глыбокую думку выказаць з гэтага паваду А. П. Чэхаў: «Добрае выхаванне не ў тым, што ты не пральеш соусу на абрус, а ў тым, што ты не заўважыш, калі гэта зробіць хто-небудзь іншы».

Многія з гэтых каротка пералічаных правіл культурных паводзін за сталом добра засвойваюцца дзецьмі яшчэ ў дашкольным і, асабліва, у школьным узросце. Але гэта пры той умове, калі самі бацькі паказваюць прыклады такіх паводзін і прывучаюць да іх дзяцей. На жаль, далёка не заўсёды так бывае. Часта можна назіраць у сям'і непры-

стойныя малюнкi. Бывае так: сям'я яшчэ не сабралася снедаць або абедаль, а дзеці ўжо нахапаліся кавалкаў, сепсавалі сабе апетыт і за сталом свавольца, шумяць, перашкаджаюць іншым, капрызюць. А хіба мала бачым мы дзяцей на вуліцы і ў іншых грамадскіх месцах, якія жуюць на хаду або на бягу! А яда дзяцей у часе гульні і нават пры выкананні вучэбных заданняў, а чытанне кніг у часе яды! Такая бязладнасць у прыняцці ежы перш за ўсё шкодна для здароўя дзіцяці.

Не ва ўсіх сям'ях, ды і не ва ўсіх школах па-сур'ёзнаму клапацяцца аб тым, каб снеданне, якое бяруць з сабою дзеці, было акуратна загорнута ў чыстую паперу або сурвэтку, каб дзеці: снедалі ў пэўны час, пад кантролем дарослых і захоўвалі ўсе неабходныя гігіенічныя правілы (мылі рукі перад ядой, елі ў чыстых абставінах, не спяшаючыся, без шуму і галасу і да т. п.).

Правільны, строга акрэслены, прадуманы рэжым харчавання, якому такое вялікае значэнне для здароўя чалавека надаваў наш вялікі фізіёлаг І. П. Паўлаў, асабліва важны ў жыцці дзяцей. Але правільны рэжым харчавання важны таксама і для прывіцця дзецяў культурных навываў у часе яды. Прывіць дзецяў гэтыя навывы — абавязак не толькі сям'і, але і школы.

«Семья и школа».

На першай старонцы вокладкі: новы жылы дом у Мінску.

На чацвёртай старонцы вокладкі: комсамольцы Беларусі Соф'я Корзун, Валя Крот і Галя Шалковіч на асваенні цалінных і ааложных зямель у Дзіеўскім соўгасе (Сяміазёрны раён Кустанайскай вобласці)

Фото К. Якубовіча.

Фото В. Лупейкі.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: К. А. АБУШЭНКА, М. Н. БАРСТОК, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, Ф. А. НОВІКАВА, А. І. ФЕДАСЮК, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ № 03604.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке.

Издание ЦК КП Белоруссии.

Телефон 2-33-03. Падпісана да друку 2/VII 1954 г.

Адрес редакції: Мінск. Праспект імя Сталіна. Дом друку. Пакой 23.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Аўт. арк. 4. Тыраж 60.000 экз.

Друк. арк. 3.

Цана 1 руб. 50 кап. Да гэтага нумара прыкладаецца выкрайка.

Зак. № 446.

8 8 4 4

